

לו וַיֵּצֵאוּ אֹתוֹ כְּלֵהֶעֱדָה אֶל־מַחֲוֵיץ
 לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת
 בְּאִשֶּׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ מפטיר
 7 ← לו וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: לַח דְּבַר
 אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ

לְמִשְׁרֵיתָא: לו וַאֲפִיקוּ יְתִיבָה כֶּלַּ
 כְּנִשְׁתָּא לְמִבְרָא לְמִשְׁרֵיתָא
 וּרְגְּמוּ יְתָה בְּאֲבָנָא וּמִית כְּמָא
 דִּי פְקִיד יְיָ יְת מֹשֶׁה: לו וַאֲמַר יְיָ
 לְמֹשֶׁה לְמִימְרָ: לַח מַלְלָ עִם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לָהֶן וַיַּעֲבְדוּן לָהֶן

רש"י

לקט בהיר

(ה) זכור, וְשָׂמֹר (דברים י"ב): (לו) וַיֵּצֵאוּ אֹתוֹ. מִכַּחֲוֵץ
 שְׂבִית הַסְּקִילָה (י) חוץ ורחוק מִבֵּית דִּין (כפרי):
 (לח) וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית. על שם הפתילים התלויים
 בַּיָּד, כְּמוֹ (יהי ה' יג) וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצֵית רֹאשִׁי, דָּבַר אַחֵר

בְּקִמְצָן פִּירוּשׁוֹ לְרַגּוּם וְשֹׂאֵר בְּכַח מִיבַת "מִשְׁפָּטוֹ", שְׂמֵשָׁה
 שָׁלַח מֵהַ מִשְׁפָּטוֹ עֵינָהּ הַקְּבִיעָה (מִשְׁפָּטוֹ) לְרַגּוּם אוֹתוֹ כֹּל
 הַעֵדָה, וְכֵן שָׂמֹר כִּאִילוֹ אָמַר עֲלֶיךָ לְשֹׂמֹר, וְהוּא בְּאִמַת נוֹוִי
 אֲלֵךְ שָׂאִי לְשׁוֹן נוֹוִי, וְלִפְעָמַיִם קוֹרָא אוֹתוֹ רַבִּינוּ לְשׁוֹן הוֹוֵה,
 רַגּוּם לומר אִינוֹ נוֹוִי לְעַתִּיד שְׂמַעְשָׂה כֹה וְכֹה, אֲלֵךְ עֲלֶיךָ

לְעִשׂוֹת וְאִינוֹ אומר שׁוֹם זְמַן אֲ"כ הוּא הוֹוֵה, וְהַמְדַקְדָּקִים קוֹרִין אוֹתוֹ בִּינוּג, וְמִי שְׂמוּשָׁה שְׂמִיבַת הוֹוֵה פִּירוּשׁוֹ מִמִּיד הִיָּה
 הוֹוֵה וַיְהִיָּה טַעַם גְּדוֹל הוּא, וַיֵּשׁ גִּירָסָא עֲשָׂה, וְהִיָּינוּ הָךְ וְרַ"ל שְׂהוּא כְּמוֹ עֲשָׂה שְׂפִירוּשׁוֹ לְעִשׂוֹת, וְאִפְשָׁר שְׂכוּנָתוֹ עַל הַפְּסוּק
 בְּמַגִּילַת אֶסְתֵר ט' י"ז וְעֲשָׂה אוֹתוֹ יְמֵי מַשְׁחָה וְשַׁמְחָה, שְׂפִירוּשׁוֹ שְׂנַקְהֵלוּ הַיהוּדִים בְּיוֹם י"ד וּבְיוֹם ט"ו לְעִשׂוֹת אוֹתוֹ יְמֵי
 מַשְׁחָה וְשַׁמְחָה: (מג) וְלֹאֹ דוֹקָא בֵּית הַסְּקִילָה אֲלֵךְ כֹּל מִימּוֹת בִּי"ד הִיוּ חוּץ לְמַחֲנֶה, וְכֵן הוּא לְשׁוֹן הַסְּפָרִי מִלְמַד שְׂכַל חִיבֵי
 מִימּוֹת נִהְרַגִּין חוּץ לְבִ"ד, וְכֵן כְּתִבַּת הַר"מ בְּמוֹ"ל, וְאִפְשָׁר שְׂמַשׁוֹם זֶה מִשְׁמִיעַ הַכְּתוּב דָּבַר זֶה ב' פְּעָמַיִם, כֵּאֵן, וְכַפ' אִמּוֹר גְּבִי
 מִקְלָל כְּחִיב הוֹלָא אֵת הַמְקַלֵּל לְרַבּוֹת שָׂר מִימּוֹת (מ"ל), וְמֵה שְׂכַחַת רַבִּינוּ "רַחוּק" לֹאֹ מִקְרָאֵי גְמַרִינָן לֵיה, אֲלֵךְ סְבָרָא הוּא
 מִנ' טַעַמַיִם, חֲדָא שֵׁלַח יְהוּא נִרְאָה בִּי"ד רֹנְחִין, וְהַשְׁנִית אִפְשָׁר יִמְלָא לוֹ מִלְמַד זְכוֹת בְּאוֹרֵךְ הַדָּרֵךְ כְּדֹאִיתָא בְּסוּפֵר דִּרְיָן מ"ב:
 וְכַפ' ט' ט' חִין "כֹּה" פִּירוּשׁוֹ בְּנִגְד, אֲלֵךְ כֹּה בְּצִיצִית, שְׂלִיצִית הִיא מֵה שְׂחֵלֵי כֹד' כְּנֻפּוֹת הַבְּגָד, וַיֵּשׁ כֹּה בְּצִיצִית ב' כ'
 מִלְקִים הַגְּדִיל שְׂבַה דִּהִיָּינוּ ה' קְשָׁרִים וְהַשְׂדֵּרוֹת שְׂבִינֵיהֶם וְהַפְּתִילִים שְׂבַה, דִּהִיָּינוּ ח' חוּטֵין תְּלוּיִים מִן הַגְּדִיל, וְהֵם הַנְּקִרָאִים
 בְּצִיצִית שְׂפִי וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצִית רֹאשִׁי בְּשַׁעַר רֹאשִׁי, וּמַשׁוֹם הַפְּתִילִין נִקְרָאָת כּוֹלֵה צִיצִית, וְרַ"כ יוֹמַר הִיָּה לוֹ לְקִירוֹתוֹ ע"ש הַגְּדִיל

אור החיים

הפילין וזכרין המלוח זיום השבת צמה יזכרו
 והשיב הקדוש ברוך הוא הריני נוהן להם מלוח
 ציצית שבה יזכרו וכו' עד כאן, לזה אמר ויאמר
 פירוש אמירה המסעדת את הלב במצוקשו:

לח. דבר וגו' ואמרת. ללד שיש צוה חיוז
 המלוח, ויש גם כן מעלה וכבוד
 הנמשך ממנה (י"ט), לזה אמר דיבור ואמירה:

ועשו להם וגו'. טעם אומרם ור"ו בתחילת
 הענין (י"ט), לפי מה שאמרו ז"ל שכתבתי
 בפסוק ויאמר שאמר משה לה' צימי החול לוצפין
 חפילין וזכרים וכו' עד כאן. לזה כשבא לומר לו
 שיעשו ציצית יש מקום לטעות כי מלוח זו התיבה

שאחר זה מקושש ענים שבה לומר שאחר
 שהודיעוהו שבה הוא חזר לקושש, ולדרכנו טעם
 שכל לומר פעם צ' מקושש להודיענו שלא היחה לו
 שגגה מלאכה אלא הודיעוהו כי היא מלאכה שחייב
 עליה, והוא אומרם אותו מקושש (י"ט) פירוש הוא
 היכה יודע כי עושה מלאכה, וצוה היו לו זדון שבה
 וזדון מלאכה:

לז. ויאמר ה' אל משה. טעם שינוי פרשה זו
 שאמר ויאמר מה שאין כן בכל
 החורה שכולן הוא אומר וידבר, יתבאר על פי
 מאמרם ז"ל (ילקוט) שאמרו כשראה משה מעשה
 המקושש אמר לפני ה' צימי החול לוצפין ישראל

אור בהיר

רמח) שמיכת אותו ה' מיותר. רמח) שהיא חותם וסימן לנו שאנו עבדים לו יתברך. רב) והיליל יעשו להם וגו'. או עשו

1

כרוספרין על
 לדריהון ויתג
 דכנפא חוטא
 לבון לברוספ
 ותדכרון ית

צליח על שם וו
 החרכים: תכי
 (לט) וזכרתב
 גימטריא של צי
 שינוי נטחאות ית
 בשמי יודיין (רא)
 משלים עשר לכל
 בימים קדמונים, ל

במקום הפילין
 בלא הפילין וו
 יספיק לזכירת
 שמלות הפילין
 לדורותם

המלוח כשיראו
 דור קדוש ועבו
 צליח תלמוד
 למה כהז לדור
 שיש במלוח צי
 ישנו בכל זמן, ו
 ה' ואמר לדורו
 לדורותם אכלה
 והגם שהתכלת
 התכלת (מנחות
 בנמלא לדורות

לכס. רנא) ה
 חכלת. רנג) ק
 לעשות, בשלמה אס
 לדורותם שאעפ"כ
 אלא הכתוב

זני. ה' ציצית - (ק)
 (קצו) זנין חוזה אגו או חוזה אלו
 זנין חוזה אגו חוזה קצו חוזה

לָהֶם צִיצֵת עַל־כַּנְּפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם
וְנָתַנּוּ עַל־צִיצֵת הַכַּנָּף פֶּתִיל תְּכֵלֶת׃
לֹט וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ
וְזָכַרְתֶּם אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה וַעֲשִׂיתֶם

בְּרוֹסְפָדִין עַל כַּנְּפֵי כְּסוּתָהוֹן
לְדֹרֵיהוֹן וְיִתְּנוּ עַל בְּרוֹסְפָדָא
רְכַנְפָא הוּקָא דְתַכְלָתָא: לֹט וְהָיוּ
לְכוֹן לְבְרוֹסְפָדִין וְתַחֲזוּן יִתִּיה
וְתִדְבְּרוּן יֵת כָּל פְּקוּדָא דִּי

רש"י

לקט בהיר

לציאת על כס וראיתם אתו, כמו כ"י ע"י מליץ מן
החרכים: תכלת. לצע ירוק של* הלזון י"י:
(לע) וזכרתם את כל מצות ה'. שמנין
גימטריא של לציאת י"י שש מאות, ושמונה חוטיק"י
ש"י נסחאות י"ט
בשמי יוד"ן (רא"ם), והטור באורח חיים סימן כ"ד כתב בשם
התנחומא שפעם שלישיה כתיב לציאת הרי עוד שלשים
משלים עשר לכל אחד: (מו) והגם שזה רק מנהגינו עתה, אבל לפי
הדין לדעת ב"ה די בנ' קשרים וג' חוטין וכן עשו
בימים קדמונים, אבל עשו י"ג חוליות וא"כ יש שם המנין תרי"ג,
ואין נפק"מ, החורה הקפידה שיהיה זה המספר תרי"ג,

אור החיים

למ. והיה לכם לציאת. אין ידוע מכון מאמר
זה שיהיה לציאת, ולדברי התוספות
שכתבו במסכת מנחות דף מ"ג בדברי רבי מאיר
שאמר שם זה לשונו גדול עונשו של לכן מעונשו של
תכלת, משל למלך שאמר לב' עבדיו לאחד אמר
הביא לי חותם של טעם ולאחד אמר הביא לי חותם
של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו אחיה מהם עונשו
מרובה וכו', כתבו התוספות מה שמדמה חותם של
טיע לציאת שכך עושים לעבדים והציאת מעיד על
ישראל שהם עבדי ה' כדאיתא במסכת שבת (נ"ז):
ככלא דעבדא תנן עד כאן, ירצה במאמר והיה לכם
לציאת לזכר שהם עבדים לה' והעבד עושה ככלא
יהיה לכם סימן זה לככלא דעבדא י"י, ואמר
וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' י"י) פירוש
כשיביעו בסימן עבדותם יתנו לב' שאינם בני חורין
לעשות כחפצם במאכלם במלבושם דיצורם וככל
מעשיהם כעבד שאימת רבו עליו ולעמוד בשעה

במקום הפילין רצה לזכר הפילין רצה לזכר לציאת
כלא הפילין ואפילו בשאר ימים שבאחד מהם
יספיק לזכירת המצות, לזה אמר ועשו וא"י מוסיף
שמצות הפילין במקומה עומדת ומוסיף מצות לציאת:
לדורותם ונתנו וגו'. הולך לומר לדורות י"י),
לזכר שלא באה מצוה זו אלא לזכרון
המצות כשיראו אותו, הנה הסברה לומר כשיבא
דור קדוש וטהור שאין לריבין לזכרון זה אין לזכר
בציאת הלמוד לומר לדורותם. עוד ירצה בהעיר
למה כתב לדורותם באמצע פרטי המצוה. אכן לזכר
שיש במצות לציאת צ' דברים הלצן והתכלת, הלצן
ישנו בכל זמן, והתכלת יש זמן שאינו מצוי, ונתחכם
ה' ואמר לדורותם קודם זכרון התכלת לומר שהלצן
לדורותם אבל תכלת כשאינו בנמצא אין חיוב צו"י,
והגם שהתכלת אינו מעבד את הלצן ולא הלצן את
התכלת (מנחות ל"ח. י"י), אף על פי כן הלצן הוא
בנמצא לדורות כלל הפסק מה שאין כן התכלת:

אור בהיר

לכס. רנא) הלא כל המצוות שאינם תלוים בארץ הם לדורותם, ולמה ישמנה זו. רנב) ולפי"ן בא תיבת לדורותם למעט
תכלת. רנג) קושיא היא זו, פי' וא"ת מה ינא לנו מחיבת לדורותם שבה למעט תכלת, פשיטא שפטור אם אינו בנמצא, מה יכול
לעשות, בשלמא אם היה הדין שאם יש בנמצא תכלת הוא מעבד את הלצן שפיר אחי לאשמעינן ס"ד כשאין תכלת פטור גם מלצן מ"ל
לדורותם שאפט"י חייב בלצן, אבל מאחר שאינו מעבד פשיטא שחייב בלצן ופשיטא שפטור מתכלת, וחירץ שאה"י אין הלכה יוצא ממנו
אלא הכתוב אומר האמת כמה שהוא. רנד) ופי' והיה לכם לציאת והיה לכם לחותם. רנה) כמה זכרו.

2

3

מִחֵבֶר כְּחָדָא: יב כְּרִסְפְּרִין תַּעֲבֵד
 קָךְ עַל אַרְבַּע בְּנֵי כְּסוּתָךְ דִּי
 תְּכַסִּי בָהּ: יג אַרְי יִסֵּב גְּבֵר
 שְׁעִמְנוּ צֶמֶר וּפְשָׁתִים יַחְדָּו: ס"ג גְּדִילִים →
 תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל־אַרְבַּע בְּנָפוֹת כְּסוּתָךְ
 אֲשֶׁר תִּכְסֶה־בָּהּ: ס"ד כִּי־יִקַּח אִישׁ

רש"י

לקט בהיר

י"ד, והוא הדין להנהיגם יחד קשורים זוגים^{כ"ב}
 זהולכת שום משא (ספרי - כלאים ה' ג'): (יא) שְׁעִמְנוּ.
 לשון עירוב, ורבותינו פירשו* (ספרי - כלאים ט' ה') שוב
 טווי ונחמ^{כ"ג}: (יב) גְדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ. אף מן
 הכלאים (ספרי), לכך סמכ^{כ"ד} הכתוב (יבמ"ד):
 שינוי נוסחאות: ידשו - דרשו
 (מ"ל): (כג) מבואר בפי קדושים (י"ט כ') קחהו משם:
 ענמו היל"ל תעשה לך גדילים שזו ישרות הדיבור כמו ועשו להם זליית ולא זליית יעשו להם, לזה ודאי פירשו אע"פ
 שאסרתי לך שעטנו אעפ"כ גדילים תעשה שלא מן השעטנו, שעל זה אין

אור החיים

יג. כי יקח איש אשה וגו'. דברה תורה כנגד בני
 אדם גם בני איש אשר חוזרים פניהם מן
 התורה כאומרם כי היום קצר למה שצריך להשתדל
 על המחיה, ועליהם אמר הכתוב כי יקח איש אשה
 זאת התורה המאורשה, וצא אליה שכבר זרחה
 עליהם אורה של תורה צהר סיני וקבלו הלוחות,
 ושנאה פירוש שאין לבם חפץ לחדת לה עונתה
 כמשפט, וכשבא מוכיח לדבר אליו למה תמאס אשת
 נעורים משיב כי אין התורה זנה ומפרנסת והוא
 צריך למחיה, גם אינו רואה סימן ברכה מאמלעות
 לימודה הגם כי יעסוק בה אין נפחחים לו שערי
 פרנסה טובה, ואדרבא רואה כי כל האנשים
 שרחקו ואינם חושבים בה כל עיקר צתיבהם
 מלאים כל עוב, והוא אומרו ושם לה עלילות
 דברים, והוליא עליה שם רע צאומרו את האשה
 הזאת לקחתי פירוש שאינו כופר בליקוחיה, אלא
 שאומר ואקרב אליה ולא מנאחי לה בתולים פירוש
 לשון חזק כי עוסקיה סביב יחמו לדפוק על דלתי
 אחרים למנוח טרף, מודיע הכתוב כי הקב"ה
 שהוא הנקרא אבי הנערה וכנסת ישראל^ל יחצנו

עלזונה של תורה לפני בית דין הגדול, והוא אומרו
 ולקח אבי הנערה ואמה, והוליאו את בתולי הנערה
 רמז חזק ועליה והשגות רמות יושגו באמלעותה
 ויחצנו עלזונה צ"ד כאומרו השערה, והוא מה
 שאמרו בזוהר (ח"ג פ') כי עתיד הקב"ה לחצו
 עלזונה של תורה, וכאומרם צמשה (אבות פ"ז)
 אוי להם לצריות מעלזונה של תורה, והנה טענת
 העומד לחצו עלזונה כתובה לפנינו כאומרו ואמר
 אבי הנערה אל הזקנים את צחי נחתי לאיש הזה
 לאשה פירוש לא נחתיה לעגנה בקרן זויית אלא
 להנהיג עמה צמנהג אשה לכל יגרע שארה
 כסותה ועונתה, כמו שמפורשים שלשת הדברים
 בספר הזוהר (תיקונים ו') שכולם צריכין לתורה^{כ"א},
 וישנאה כאן רמז סיבת ההרחקה ממנה שבאה
 מאותה צחינה הנקראת שנאה, ונותן טעם
 ההרחקה מפני שלא מלא בה תוקף וחזק^{כ"ב},
 והוא אומרו והנה הוא שם עלילות וגו', דקדק לומר
 והנה הוא^{כ"ג} להעיר כי אין זה אמת שלא גרם לו
 אלא השונא השוכן בקרבנו, ואלה בתולי צחי וגו'
 והיו הדברים צרורים כשמלה כמה מעלות וחזק

אור בהיר

ס הנקראת אמה. ס"א עונה, זה המחשבה לידבק בה צ"ה, כפות, זה הדיבור בתורה, שאר, זה מעשה המצות. ס"ב פי'
 שקר דיבר, והאמת שנאה. ס"ג ותיבת הוא ללא טורף לכאורה, אלא לומר הוא היה"ר השונא "הוא" היה זה ששם עלילות

ראשת הגו פרק אחד עשר חולין קלו

עין משפט
גו מצוה

5

דרך ביאתך. לנית אלה קובע מוחה וכשהוא נכנס למחו נגלה דימנה עיל גרשה נמלה שהימן כנטקה הוא דרך ביהא: מתנה. הורע והלמים והקבה: זבחי. שים משמע אדרבה נילף נתינה מתרומה. ולא מני קרה דהא קולא ומומרה לחומרה מקשיני: הדין עם הטבח. כשיקקן לדליל וזבחי הורה אור

ביתך דרך ביהאך. תימה אחא לא אמר שהשם לעבוד סכנים מוקדמך ככל הני לעיל: **אליה** אלך לל למעוטי חולין. חט"ג דמלוה הלהיה בלרן הוה מכל מקום לחטריך למעוטי משום דלחקק לבקר כחבד בחד קרל. רש"ס:

דרך ביאתך מן הוימן מעשר אע"ג דכתוב מעשי דנגך דילך אין דשחפות לא כתב רחבנא מעשרותיכם אלא מעשר דנגך למאי אחא למעוטי שחפות דעובד כוכבים מתנה אע"ג דכתב רחבנא ונתן איכא למימר וילף נתינה נתינה מראשה הגו מה להרין רשחפות לא אף כאן דשחפות לא כתב רחבנא **מאת** זבחי הובה אלא מעמא הכי היה אמינא לילף מראשה הגו אדרבה נילף מתרומה אין הג' (ה) מאת זבחי הובה למא לי לכדבא "דאמר רבא הדין עם הטבח בכורים אע"ג דכתיב "אריך דורך אין דשחפות לא כתב רחבנא בכורי כל אשר באריך אלא אריך למה לי ילמעוטי תצוה לארץ וציצית כנפי בגדיהם לזרוחהם ואלא בסוף למה לי לכדבב יהודה דאמר רב יהודה בליה שאולה פצרה מן הציצית כל שלשים יום מעקה אע"ג דכתב רחבנא לגנך דורך אין דשחפות לא כתב רחבנא כ"י יפול הנופל מטנו אלא נגך רבאי אתא למעוטי בתי כנסיות וכוני מדרשות אמר רב ביבי בר אבוי לתנוד להני כללי דהניא בהמת השחפין הייבב בבכורה ור' אלעאי פושרה מאי טעמא דר' אלעאי דכתיב "בקר וצאנך והא כתיב "בקרם וצאנכם דבולתי ישראל אמר רב תניא פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה השחפין הייבב כמתנת ור' אלעאי פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה מראשה הגו מה להרין דשחפות לא אף כאן דשחפות לא ואי ס"ד בתרומה מדיבב נילף נתינה נתינה מתרומה אלא ש"ם בתרומה נמי פושר אי מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף מתנת באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבי יוסי מצדבביל אין והתניא רבי אלעאי אמר טתנת אין נוהגין אלא באריך וכן היה ר' רבי אלעאי אמר ראשה הגו אין נוהגין אלא באריך מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא ילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף ראשה הגו באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבא ליה אב"י אי מה תרומה שובלת אף ראשה הגו שובלת אמר קרא "וראשת גו צאנך תחן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך אי מה תרומה הייבב עליה מתה ודמש אף ראשה הגו הייבב עליו מיתת ודמש אמר קרא "ומתו בו ויפך עליו עליו ולא על ראשה הגו בו ולא בראשה הגו אי מה תרומה ראשין ושני אודיה אף ראשה הגו ראשין ושני אודיה אמר קרא ראשה אין לך בו אלא ראשה בלבד אי מה תרומה מדרש על הישן לא אף ראשה הגו מדרש על הישן לא אין והתניא "היו לו שתי דררות גזו והניח גזו והניח שנים ושלושה שנים אין מצטרפות "הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"ם הא דר' אלעאי והא דרבנן אי מה תרומה גדל בחיוב הייב גדל בפסוד פסוד אף ראשה הגו נמי גדל בחיוב הייב בפסוד פסוד אף ישראל שלק שרה בסירא עובד כוכבים עד שלא הביאה שלישי הייב כשהביאה שלישי רע מדיוב בחוספת ודכמים פושרין וכי הימא הכי נמי והתנן הלוקה גז צאן עובר כוכבים פסוד מראשה הגו הא צאנו לגזוז הייב מהני דלא

היה עובד כוכבים ודליל וזבחי הורה אור חט"ג דמלוה הלהיה בלרן הוה מכל מקום לחטריך למעוטי משום דלחקק לבקר כחבד בחד קרל. רש"ס: **אף** ראשה הגו שצריה נכבין. תימה מנלן דכשיקן שצריה נכבין חי מדכתיב ראשית כראשית הגו נמי כתיב ראשית ומה נילף למלף מתרומה ויש למר דהא דכשיקן כהרומה שריה נכרים משום דלשיקן ובהמה ממלה דמלה נקדחת התימה ובהמה כתיב מראשית תשעת ולא כל ראשה: **בכורי כל אשר באריך** אלא אריך למה לי ילמעוטי תצוה לארץ וציצית כנפי בגדיהם לזרוחהם ואלא בסוף למה לי לכדבב יהודה דאמר רב יהודה בליה שאולה פצרה מן הציצית כל שלשים יום מעקה אע"ג דכתב רחבנא לגנך דורך אין דשחפות לא כתב רחבנא כ"י יפול הנופל מטנו אלא נגך רבאי אתא למעוטי בתי כנסיות וכוני מדרשות אמר רב ביבי בר אבוי לתנוד להני כללי דהניא בהמת השחפין הייבב בבכורה ור' אלעאי פושרה מאי טעמא דר' אלעאי דכתיב "בקר וצאנך והא כתיב "בקרם וצאנכם דבולתי ישראל אמר רב תניא פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה השחפין הייבב כמתנת ור' אלעאי פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה מראשה הגו מה להרין דשחפות לא אף כאן דשחפות לא ואי ס"ד בתרומה מדיבב נילף נתינה נתינה מתרומה אלא ש"ם בתרומה נמי פושר אי מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף מתנת באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבי יוסי מצדבביל אין והתניא רבי אלעאי אמר טתנת אין נוהגין אלא באריך וכן היה ר' רבי אלעאי אמר ראשה הגו אין נוהגין אלא באריך מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא ילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף ראשה הגו באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבא ליה אב"י אי מה תרומה שובלת אף ראשה הגו שובלת אמר קרא "וראשת גו צאנך תחן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך אי מה תרומה הייבב עליה מתה ודמש אף ראשה הגו הייבב עליו מיתת ודמש אמר קרא "ומתו בו ויפך עליו עליו ולא על ראשה הגו בו ולא בראשה הגו אי מה תרומה ראשין ושני אודיה אף ראשה הגו ראשין ושני אודיה אמר קרא ראשה אין לך בו אלא ראשה בלבד אי מה תרומה מדרש על הישן לא אף ראשה הגו מדרש על הישן לא אין והתניא "היו לו שתי דררות גזו והניח גזו והניח שנים ושלושה שנים אין מצטרפות "הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"ם הא דר' אלעאי והא דרבנן אי מה תרומה גדל בחיוב הייב גדל בפסוד פסוד אף ראשה הגו נמי גדל בחיוב הייב בפסוד פסוד אף ישראל שלק שרה בסירא עובד כוכבים עד שלא הביאה שלישי הייב כשהביאה שלישי רע מדיוב בחוספת ודכמים פושרין וכי הימא הכי נמי והתנן הלוקה גז צאן עובר כוכבים פסוד מראשה הגו הא צאנו לגזוז הייב מהני דלא

דכתיב היולא השדה שנה שנה (דברים טז) היו לו שתי חרלות גזו. שנה זו והסם גזו. שניה והסם עד שזו לו חמש גזים אין מטטרפות דגזים של חמש זאן קפיד רחמנא והא לימ ליה: הא חמש מצטרפות. אם היו לו חמש זאן וזוח השמים בשנה זו ושנה שנה שנה דהסתא חכא גזים של חמש זאן מטטרפות ואף על גב דחדש וישן הוא: והתניא ארץ דלפילו חמש זאן מטטרפות קשיין הגדי: אלא לאו שבע מינה. כהא נמי פליגי רבי אלעאי ורבנן לרבי אלעאי דמקום גזו למרוה לזן מטטרפות ולרבנן מטטרפות. כל הי קושיתא לרבי אלעאי: הגדל בחיוב. טען ישראל שלקם שדה מן העובד כוכבים כדמפשי לקמיה: הגדל בפסוד. כד עובד כוכבים בחיוב. לאחר שזאו ביד ישראל: בסוריא. ארס טובה שגכשה דוד ולא שמה כבוש ולא מלה נה קדושת ארץ וקלה קדושה ריש קנין לעובד כוכבים להפקיע מיד מעשר לפיך אין ישראל חייב לעשר אלף על החוספת השמי שלשים שגדלו אללו טעל וסולין מעורבין אלל בלרן ישראל מעשר על הכל שאין קנין לעובד כוכבים נה להפקיע מן המעשר ויתר טעל וסולין מעורבין אלל בלרן ישראל מעשר על הכל שאין קנין לעובד כוכבים נה להפקיע אללו: וכי תימא הכי נמי. דהגדל כד עובד כוכבים פסוד מראשית הגו אפילו נה ליד ישראל: הלוקה גז צאנו של עובד כוכבים. קודם שגזוה: פסוד מראשית הגו. דלאק נענין ולא נחומין וככא לאו גלט דשמאל הוא: הא צאנו לגזוז. לקח וקנה עשרו של עובד כוכבים שחא עומדה לגזוז הואיל והכל שלו וקרינא כיה לאק: חייב. ואף על פי שגדלו הגזים אלל עובד כוכבים: על

ויבר היתב חובי מטבח
מז דיה מלחן

כמו א מ"י פ"י מלכות
מלכות מ"י פ"י מלכות
מלכות מ"י פ"י מלכות

יה ד מ"י פ"י מלכות
מלכות מ"י פ"י מלכות

כד מ"י פ"י מלכות
מלכות מ"י פ"י מלכות

כד מ"י פ"י מלכות
מלכות מ"י פ"י מלכות

כד מ"י פ"י מלכות
מלכות מ"י פ"י מלכות

כד מ"י פ"י מלכות
מלכות מ"י פ"י מלכות

היה עובד כוכבים ודליל וזבחי הורה אור

חט"ג דמלוה הלהיה בלרן הוה מכל מקום לחטריך למעוטי משום דלחקק לבקר כחבד בחד קרל. רש"ס:

אף ראשה הגו שצריה נכבין. תימה מנלן דכשיקן שצריה נכבין חי מדכתיב ראשית כראשית הגו נמי כתיב ראשית ומה נילף למלף מתרומה ויש למר דהא דכשיקן כהרומה שריה נכרים משום דלשיקן ובהמה ממלה דמלה נקדחת התימה ובהמה כתיב מראשית תשעת ולא כל ראשה:

בכורי כל אשר באריך אלא אריך למה לי ילמעוטי תצוה לארץ וציצית כנפי בגדיהם לזרוחהם ואלא בסוף למה לי לכדבב יהודה דאמר רב יהודה בליה שאולה פצרה מן הציצית כל שלשים יום מעקה אע"ג דכתב רחבנא לגנך דורך אין דשחפות לא כתב רחבנא כ"י יפול הנופל מטנו אלא נגך רבאי אתא למעוטי בתי כנסיות וכוני מדרשות אמר רב ביבי בר אבוי לתנוד להני כללי דהניא בהמת השחפין הייבב בבכורה ור' אלעאי פושרה מאי טעמא דר' אלעאי דכתיב "בקר וצאנך והא כתיב "בקרם וצאנכם דבולתי ישראל אמר רב תניא פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה השחפין הייבב כמתנת ור' אלעאי פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה מראשה הגו מה להרין דשחפות לא אף כאן דשחפות לא ואי ס"ד בתרומה מדיבב נילף נתינה נתינה מתרומה אלא ש"ם בתרומה נמי פושר אי מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף מתנת באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבי יוסי מצדבביל אין והתניא רבי אלעאי אמר טתנת אין נוהגין אלא באריך וכן היה ר' רבי אלעאי אמר ראשה הגו אין נוהגין אלא באריך מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא ילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף מתנת באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבי יוסי מצדבביל אין והתניא רבי אלעאי אמר טתנת אין נוהגין אלא באריך וכן היה ר' רבי אלעאי אמר ראשה הגו אין נוהגין אלא באריך מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא ילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף ראשה הגו באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבא ליה אב"י אי מה תרומה שובלת אף ראשה הגו שובלת אמר קרא "וראשת גו צאנך תחן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך אי מה תרומה הייבב עליה מתה ודמש אף ראשה הגו הייבב עליו מיתת ודמש אמר קרא "ומתו בו ויפך עליו עליו ולא על ראשה הגו בו ולא בראשה הגו אי מה תרומה ראשין ושני אודיה אף ראשה הגו ראשין ושני אודיה אמר קרא ראשה אין לך בו אלא ראשה בלבד אי מה תרומה מדרש על הישן לא אף ראשה הגו מדרש על הישן לא אין והתניא "היו לו שתי דררות גזו והניח גזו והניח שנים ושלושה שנים אין מצטרפות "הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"ם הא דר' אלעאי והא דרבנן אי מה תרומה גדל בחיוב הייב גדל בפסוד פסוד אף ראשה הגו נמי גדל בחיוב הייב בפסוד פסוד אף ישראל שלק שרה בסירא עובד כוכבים עד שלא הביאה שלישי הייב כשהביאה שלישי רע מדיוב בחוספת ודכמים פושרין וכי הימא הכי נמי והתנן הלוקה גז צאן עובר כוכבים פסוד מראשה הגו הא צאנו לגזוז הייב מהני דלא

היה עובד כוכבים ודליל וזבחי הורה אור חט"ג דמלוה הלהיה בלרן הוה מכל מקום לחטריך למעוטי משום דלחקק לבקר כחבד בחד קרל. רש"ס:

אף ראשה הגו שצריה נכבין. תימה מנלן דכשיקן שצריה נכבין חי מדכתיב ראשית כראשית הגו נמי כתיב ראשית ומה נילף למלף מתרומה ויש למר דהא דכשיקן כהרומה שריה נכרים משום דלשיקן ובהמה ממלה דמלה נקדחת התימה ובהמה כתיב מראשית תשעת ולא כל ראשה:

בכורי כל אשר באריך אלא אריך למה לי ילמעוטי תצוה לארץ וציצית כנפי בגדיהם לזרוחהם ואלא בסוף למה לי לכדבב יהודה דאמר רב יהודה בליה שאולה פצרה מן הציצית כל שלשים יום מעקה אע"ג דכתב רחבנא לגנך דורך אין דשחפות לא כתב רחבנא כ"י יפול הנופל מטנו אלא נגך רבאי אתא למעוטי בתי כנסיות וכוני מדרשות אמר רב ביבי בר אבוי לתנוד להני כללי דהניא בהמת השחפין הייבב בבכורה ור' אלעאי פושרה מאי טעמא דר' אלעאי דכתיב "בקר וצאנך והא כתיב "בקרם וצאנכם דבולתי ישראל אמר רב תניא פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה השחפין הייבב כמתנת ור' אלעאי פושר מאי טעמא ילף נתינה נתינה מראשה הגו מה להרין דשחפות לא אף כאן דשחפות לא ואי ס"ד בתרומה מדיבב נילף נתינה נתינה מתרומה אלא ש"ם בתרומה נמי פושר אי מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף מתנת באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבי יוסי מצדבביל אין והתניא רבי אלעאי אמר טתנת אין נוהגין אלא באריך וכן היה ר' רבי אלעאי אמר ראשה הגו אין נוהגין אלא באריך מאי טעמא דר' אלעאי אמר רבא ילף נתינה נתינה מתרומה מה תרומה באריך אין בתצוה לארץ לא אף ראשה הגו באריך אין בתצוה לארץ לא אמר רבא ליה אב"י אי מה תרומה שובלת אף ראשה הגו שובלת אמר קרא "וראשת גו צאנך תחן לו אין לך בו אלא מראשיתו ואילך אי מה תרומה הייבב עליה מתה ודמש אף ראשה הגו הייבב עליו מיתת ודמש אמר קרא "ומתו בו ויפך עליו עליו ולא על ראשה הגו בו ולא בראשה הגו אי מה תרומה ראשין ושני אודיה אף ראשה הגו ראשין ושני אודיה אמר קרא ראשה אין לך בו אלא ראשה בלבד אי מה תרומה מדרש על הישן לא אף ראשה הגו מדרש על הישן לא אין והתניא "היו לו שתי דררות גזו והניח גזו והניח שנים ושלושה שנים אין מצטרפות "הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות אלא ש"ם הא דר' אלעאי והא דרבנן אי מה תרומה גדל בחיוב הייב גדל בפסוד פסוד אף ראשה הגו נמי גדל בחיוב הייב בפסוד פסוד אף ישראל שלק שרה בסירא עובד כוכבים עד שלא הביאה שלישי הייב כשהביאה שלישי רע מדיוב בחוספת ודכמים פושרין וכי הימא הכי נמי והתנן הלוקה גז צאן עובר כוכבים פסוד מראשה הגו הא צאנו לגזוז הייב מהני דלא

משה לר

היה עובד כוכבים ודליל וזבחי הורה אור

חט"ג דמלוה הלהיה בלרן הוה מכל מקום לחטריך למעוטי משום דלחקק לבקר כחבד בחד קרל. רש"ס:

אף ראשה הגו שצריה נכבין. תימה מנלן דכשיקן שצריה נכבין חי מדכתיב ראשית כראשית הגו נמי כתיב ראשית ומה נילף למלף מתרומה ויש למר דהא דכשיקן כהרומה שריה נכרים משום דלשיקן ובהמה ממלה דמלה נקדחת התימה ובהמה כתיב מראשית תשעת ולא כל ראשה:

7

ספר

הלכות גדולות

על פי מהדורת ויניציה ש"ח ושאר דפוסים וכתבייד

עם

ציונים מראה מקומות מפתחות ומבוא

בתוספת

פירושים והגהות מגאוני ישראל

בן אריה — רבי זאב וואלף ליפקין מטלז

רד"ל — רבי דוד לוריא

רבי אברהם שמעון טרויב

רבי עזריאל הילדסהיימר

רבי יוסף זכריה שטרן

רבי ירוחם פישל פרלא

יו"ל לראשונה

על פי כתבייד ודפוסים

מכון אור המזרח

מכון ירושלים • תשנ"ב

הלכות הלכות ציצית גדולות ערה

שעשאה לכבודו פטורה, מאי טעמא, (דברים טו יג) אשר תכסה בה אמר רחמנא והאי לאו לכסויי עבידא. והך שעתא דמיית ודאי רמי לה, משום (משלי יח ה) לוּעַג לרַשׁ חֶרֶף עוֹשֶׂהוּ.

תנו רבנן (מנחות מב) ציצית אין ציצית אלא ענף, וכן הוא אומר (יהוה קא ח, ג) וישלח תבנית יד ויקחני בציצת ראשי וגו'. אמר אבוי צריך לפורדה כצוציתא דארמא. אמר רב גידל אמר רב ציצית צריכה שתהא נוספת על הקרן, משום שנאמר (כסדר טו, לה) על כנפי בגדיהם. אמר רבי יעקב א"ר יוחנן וצריך שירחיק כמלא קשר גדול.

7 ← טלית המונחת בקופסא פטורה מן הציצית מאי טעמא חובת גברא הוא, (מנחות מב) והלכתא יציצית חובת גברא הוא, מדקא מברכינן להתעטף בציצית, עטוף מצוה³.

תנו רבנן (שם מב) הלוקח טלית מצויצת מן השוק מישראל הרי היא בחזקתה, מן הגוי, מן התגר כשרה, מן ההדיוט פסולה, ואף על פי שאמרו אין אדם רשאי למכור טלית מצויצת בשוק עד שיתיר ציציותיה, מאי טעמא, הכא תרגימו משום חשד זונה, רב יהודה אמר גזירה שמא יודמן לוי גוי בדרך ויחרג.

אמר רב יהודה (שם מד) טלית שאולתה כל שלשים יום פטורה מן הציצית, מכאן והילך חייבת. אמר רב הונא (שם ד) חיוצא במלית שאינה מצויצת כהלכתא בשבת חייב הטאת, יאלמא ארבעתן מצוה אחת היא.

אמר רבה בר רב אדא אמר רב אדא אמר רב (שם נא) נפסק החוט מעיקרו פסולה, ואי איגרדמי להו ובצרי להו מארבעי ואית בהון כדי לעונבן, שפיר דמי, דאמרי בני רבי חייה גרדומי תכלת כשרין.

יזכי גדיל מיבעי להו למיגדל תילתא ומשבק תרי תילתי, דאמר מר (שם נז) נוי תכלת שלישי גדיל ושני שלישי ענף, ואי גדלה רובה שפיר דמי, ואי לא גדל בה אלא הוליא אחת כשרה, וכמה שיעור הוליא, רבי אומר כדי שיכרוך וישנה וישלש, ודאי גדלה כולה כיון דלית ליה ענף ייפסולה, דתניא ציצית אין ציצית אלא ענף.

תלאן ואחר כך פסק ראשי הוסיף שלחן פסולה.

תנו רבנן (סוכה יא מנחות נג) וראיתם אותו פרט לכסות לילה, אתה אומר פרט לכסות לילה או אינו אלא פרט לכסות סומא, כשהוא אומר (דברים טו יג) אשר תכסה בה הרי כסות סומא אמור, הא מה אני מקיים וראיתם אותו פרט לכסות לילה, ומה ראית לרבות כסות סומא ולהוציא כסות לילה, מרבה אני כסות סומא שישנה בראייה אצל אחרים ומוציא אני כסות לילה שאינה בראייה אצל אחרים.

ת"ר (מנחות נג) על ארבע כנפות כסותך ארבע ולא שלש, אתה אומר ארבע ולא שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש, כשהוא אומר אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור, הא מה אני מקיים ארבע ארבע ולא שלש, ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת שלש, מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין בכלל שלש ארבע, ובעלת חמש יוצאין בה בשבת מפני שהיא מצויצת כהלכתא ויש בכל חמש ארבע, אבל שלש לא מפני שאין בכלל שלש ארבע.

תנו רבנן (שם נג) הכל חייבין בציצית בהנים ליום וישראלים גרים נשים ונכדים משוחררין, רבי שמעון פוטר בנשים מפני שמצות עשה ישחזמן גרמה היא וכל מצות עשה ישחזמן גרמה נשים פטורות. (סוכה נב) תינוק שיודע להתעטף חייב בציצית, יודע לנענע חייב כלולב, יודע לשמור תפילין אכיו לוקח לו תפילין, יודע לשאל ברשות היחיד ספיקו טמא ברשות הרבים ספיקו טהור יודע לשהוט שהימתו כשרה, יודע לשמר את גופו אוכלין על גב גופו טהרות, לשמר את ידיו אוכלין על גב ידיו טהרות, וכיצד עושין לה,

הגהות הרא"ש פ"ד

ב. ע' ר"ף ר"ש ומלכי וע' עוד מש"כ בשמו. ג. ע' רש"י שם ד"ה דר"ה שכתב דכו"ע ל"ל דר"ה וכ"כ הר"ש. ד. נאמן כשאלמות קמו. ה. ע' צ"י ס' י"א ומנ"א סק"כ. ו. כ"ה כמספחא ס"א דמגינה.

הגהות בן אריה

א. וכ"פ הר"ף ח"ל והלכתא כרז דאמר חובת גברא הוא דהא חנן לא מברכינן לעשות לילית עכ"ל. ועי' שם כג. ועוד מדקאמר מברכינן כו'. ב. וכ"ה כשאלמות פרשת שלך לך ס' קצ"ו ע"ש כשאלמת שלום.

פירוש הרמ"ז הילדסהיימר

ג. מובא בתוס' שבת כה, ב ד"ה סדין ובתוס' ערכין ב, ב ד"ה היודע להתעטף, וברא"ש שם. במרדכי בהלכות קטנות ס' תחקט מצא בה"ג את הגירסא שיש לכוך בשעת עשיית הציצית לעשות ציצית, ודחה אותה. (רעו"ה י"ס)

10

Aaron ben Jacob, ha-Kohen, of Lunel

ספר

ארחות חיים

לר' אהרן הכהן מלונל

הספר הודפס בפרינצי בשנת תק"י והודפס עכשיו

בעיה"ק ירושלים תובניא

שנת תש"ז

סודר ויצא לאור ע"י יוסף דוב שטיצברג ובני

שיטול :
 אחרונים.
 אחרונים
 בסיק בהם.
 להפסיק
 מטהרים
 בני הידים.
 רבני אין
 זנין ברכה.
 מות ממנו
 מאכל לה
 התקדשתם
 זו ברכה
 שונים אם
 אבל מים
 בדרך בידי
 נפקא מינה
 מים אלא
 כגון ג'
 לזו לברכת
 בדרך בידי
 ואין ידיו
 נוטל ידיו
 רב או יין
 מים ואוכל
 אחרונים. אין
 מפני רוח
 רבנים מכל
 מקשרי
 ראשונים
 מצעי שאין
 ראשונים
 אחרונים אם
 ראשונים
 היום ואוכל
 בהם וי"א
 רובים מתנה
 טילה אחרת
 המים ושאר
 משקין לפי
 הצאין כגון
 על מנת
 צריכין ניגוב
 ראשונים בין
 אלא בצונן.
 לידים ואם
 הרבה ואין
 או מלוחים
 חמי טבריא
 מריץ ואין

הכלב ואין הפרה שוחה ושותה מהן אחרונים אם צוננין
 הן נוטלים מהן והא דאמרינן גמי חולין דהיכא דמסקינהו
 בבת בירתא אע"ג דלית הו"מ סאה מטבילין בהם את
 הידיו דוקא כשהם מחוברין לבירתא דאית להו הכשר מקוה
 שהרי ראויין להטביל בהם את הידים וכיון דשיעור טבילה
 ליכא בעינן בנטילה ולא בטבילה דהא בעינן כלי וכה אדם
 כדכתיבנא לעיל. ראשונים אם שפסף ידיו זו בזו צריך
 שיזהר שלא יגע חוץ למקום שנפלו בו המים מפני שהן
 מטמאות זו את זו אחרונים אין מקפידים בהם. ושאלו
 הראשונים מים ראשונים מטהרים את הידים שניים מטהרי
 את המים שעל הידים ואחר שמים הראשונים מקבלים
 טובאה מן הידים היאך השניים מטהרים את המים שעל
 הידים ויחזרו הראשונים שהם טמאים ויטמאו את הידים
 והשניים מקבלים עוד טובאה מן הידים ואין לידים טהרה
 לעולם שהרי אמרו שמה יצאו המים חוץ לפרק ויחזרו
 ויטמאו את הידים אלמא הראשונים מקבלי טובאה מן המים
 שחוץ לפרק ויחזרו ומטמאים אותם. ואומר אני שעיקר
 טובאת הידים שאמרו לא טובאה ממש היא אלא טובאת
 לבלוף מפני מנע צואה או זיעה או שהרגו מאכולת וגזרו
 עליהם טובאה מאותו הלכלוך כאלו נגעו בטומאה ועשי
 אותם שניות לפסול את התרומה במגען ושלא לאכול בהם
 חולין אלא ע"י הדחה. וי"ש ראשונים מטהרין את הידים
 כלומר מורידין מהן הזיעה והלכלוך שעליהן שממנו הם
 טמאי ויבאו השניים ומדיחי אותם מן המים שהן מטושטשו
 מן הזיעה והלכלוך ונשארו הידים נקיות וזהו השניים
 מטהרי את המים שעל הידים ומפני זה צריך שיפסיק
 במים הראשונים שאם יתן כל הרביעית עליהם בפעם אחת
 אע"פ שהן מורידו הלכלוך מעליהם מ"מ הנשארים על היד
 משויורי הטשטוש הם ולכן צריך שיפסיק במים השניים
 שמדיחים הטשטוש ומה שישאר על גב היד מן הנקיים
 הוא הלך חששו שמה יצאו מים שניים חוץ לפרק והן
 מטושטשו מאותו מקום שהם ראשונים ויחזרו ויטמאו את
 הידים טובאת לבלוף ולפי צריך להגביה ידיו בשניים כנ"ל
 באמת ובכבוד. ורביעית שאמרו מפני שעשו אותם כטמאות
 והרביעית הלכה למשה מסיני שהוא מקוה טהרה להטביל
 בו מחטין וצינוריות אלא שבטלוהו כדאי בניזר וכיון
 שעשו אותם כטמאות תקנו להם רביעית שהוא כמקוה
 קטן. אי נמי שערו חכמים שאין הידים מודחות יפה מן
 הלכלוך אלא ברביעית. וא"ת אם כשביל כך רביעית נוטלים
 לאחד אף לשניים היאך שנים נוטלים ברביעית והלא
 רביעית צריך לאחד שהרי אמרו מוסיפין על השניים ואין
 מוסיפין על הראשונים כלי צריך להוסיף כדי שיהא
 רביעית לכל אי ואי בין הראשוני והשניים אבל בראשוני
 אין צריך להוסיף כדי שיהא רביעית לכל אחד בתחלה. אבל
 ודאי די להם הראשונים ברביעי לעבור הלכלוך מידיהם
 במקצת והכשר הרביעית עולה לשניהם הואיל ושניהם
 רוחצים בבת אי ואח"כ יבא הרביעי השני על שהם רביעית
 המים המטושטשו מידיהם. מ"מ צריך שיהיה בהם רביעית
 בבת אחת מהטעם הראשון כדי שיהיה במקוה טהרה בשני
 הטעמים צריכין זה לזה. ורביעית שאמרו לנטילת ידים

דוקא במקום שאין שם מים מרובים והיינו משא ולא משא
 אבל במקו' שיש שם מים מרובים הא א"ר חסדא אנא
 משאי מלא חפני מיא ויהבו לי מלא חפני טיבותא הילכך
 בעי טפי. ועוד כי א"א לנטילת ידים בלא שפשוף מפני
 הזיעה שע"ג ידיו וכשהוא משפסף א"א לזוהר שלא יגע
 חוץ למקום המים והרי הוא צריך לנטול לכתחילה הילכך
 בעי טפי מרביעית שהרי מהשפשוף ואילך בעינן רביעית
 וכל הדברים הנוהגים באחרונים נוהגים באמצעיים שבין
 גבינה לתבשיל של בשר בין להקל בין להחמיר חוץ
 משפשוף כגופו או בכותל או בהיסח הדעת שפוסלין
 באמצעיים ואינן פוסלין באחרוני מפני שעדיין צריך לאכול
 וידיו צריכות שימרו. וחוץ מניגוב הידים שאף האמצעיים
 צריכין ניגוב כראשונים וחוץ משאר משקין שאינם כשרים
 לאמצעיים מפני שהם שמים ואינם מנקים את השומן ואת
 המאכל ושיון לאלו ואלו לענין ברכה שהרי חובה הן ולא
 יהיו אלא מצוה הרי טעונין ברכה שאינו ראוי לאכול עד
 שיטבול כדון מים ראשונים ומברך על רחיצת ידים כדון
 מים אחרונים עכ"ל : כתב ה"ר אשר בשחר נהגו לרחוץ
 את הפה מפני הרירין שבתוכו והוא צריך להזכיר את
 השם בקרושה ובטהרה אחר שנטל ידיו בשחר יתעטף
 בטליתו ויברך בא"י אכ"ה אקב"ו להתעטף בציצית. ואם
 הוא טלית קטן י"א שמברך על מצות ציצית :

הלכות ציצית

א כתב הרמב"ם ז"ל טלית של צמר צריכה ציצית של
 צמר ולא של פשתני שבזמן שאין תכלי כלאים
 אסורים בו ושאר הדברים חוץ מצמר ופשתים אינם חייבים
 אלא מדרבנן טלית של פשתים פסור אפי' במינו וצמר
 ופשתים בין במינן בין שלא במינן פוטרי' ושאר מינים
 במינם פוטרים שלא במינם אין פוטרי' והר"ף כתב ונכון
 לזוהר שלא לעשות טרום ציצית של פשתן אפי' בטלית של
 משי. והר"ם נ"ע אוסר להתעטף בטלית של בוקר"אן לפי
 שצריך לעשות הכנף מין כנף ובזה אין יכול לעשות :
 (ב) תשובה שאלה לרבינו האי גאון ז"ל מאן דרמי חוטי
 דכתנא ומברך עליהם עובר משום לא תשא וחייב מלקות
 דתכלת צמרא הוא ומידי אחרנא לא ולעולם לא אמרי
 רבנן למרמי חוטי דכתנא אפי' בטלית דכתנא וחוטי דכתנא
 לא נקראו ציצי מעולם עכ"ל וכן נמי מצאתי בתשובות
 הגאון בשם כמה גאונים שלא הורה אחד מהם לעולם
 לישראל למרמי חוטי דכתנא. והרי"ף ז"ל ממירם בתשובת
 שאלה : (ג) וכל הבגדים פטורים מהציצית אם לא יתכסה
 בהם כגון אם יהיו מקופלי ומונחי בקופסא פטורים לפי
 שאינה חובת הכלי אלא היא חובת האדם הלושב הכלי.
 ובעלת ד' חייבת ולא בעלת ג' ובעלת חמש חייבת לפי דעת
 הרי"ף והרמב"ם ז"ל שנאמר אשר תכסה בה ויש בכלל
 חמש ד' אבל לבעלת ה' או יותר לא עשה ציצית אלא לדי
 כנפות המרוחקות זו מזו : (ד) והיכא דלביש תרי
 מלבושים או ג' בעלי ד' כנפות או יותר בזה יש מחלוקת
 בין הפוסקים י"א שצריך להטיל ציצית בכלן וי"א שאין
 צריך אלא בעליון ואין אחד מהם מביא ראיה לדבריו אלא

משיקול הדעת. וזה דבר פשוט שאם אין לו כסות בעל ד' אלא החלוק אע"פ שהוא תחתון חייב להטיל בו ציצית: (ה) כתב בה"ג ז"ל שדרו ממתיבתא דסורא מצנפת אינה ראויה לציצית שאין ראוי לציצית אלא כסות החופה רוב גופו של אדם. ובספרי ממעט כסות ראש מכסותך והאי לאו כסות הוא אע"פ שיש בו שיעור כסות קטן פטור מציצית: (ו) כתב הרמב"ם ז"ל וכיצד עושין אותה בין תכלת בין לבן טחין אותה לשמה. ואם רצה לעשותן שזורים יעשה. והגיה עליו הראב"ד שצריך להיותן שזורין ויליף ממשכן. והר"ם חשיב לחכמי לוני"ל שא"כ דיליף ממשכן יהיו שזורים ששה כמשכן כך ג"ל ואין לי סמך אחר בדבר זה והוא ז"ל כתב בהלכותיו ושזורין אותה משו" גוי. ואם שזר חוט כפול אפי' משמנה אינו נחשב אלא לאחד: (ז) גרסינן בפ"ק דסוכה עשאה מן הקוצים פי' חוטים שניתקים מן הבגד כשמעבירים עליו קוצים לתקנו וכן הגר"ם פי' הם חוטים הנשארים בבגד בשעת תפירה ומן הססין פי' הריא"ף ז"ל פקעיות של מצוה פסולין ודביעין טויה לשמה. והרמב"ם ז"ל כתב אין עושין ציצית לא מן הצמר הנאחז בין הקוצים ולא מן הגימין שהם נתלשין מן הבהמה ולא ממה שמשייר האורג מן הבגד אלא מן הגזה של צמר או של פשתן ואין עושין אותו מצמר גזול ולא משל עיר הנדחת ולא משל קדשים ואם עשה פסולה: המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית המשתחוה לפשתן נטוע כשר לציצית שהרי נשתנה: (ח) ציצית שעשאה עכו"ם פסולה שנאמר דבר אל בני ישראל ועשו אבל עשאה ישראל אפי' שלא בכתנה כשרה: (ט) וכשעושין הציצית צריך לשזור החוטין תחלה ואח"כ פוסקן ביחד קודם שיתנם בכנף שאם לא פסקן קודם שיתנם בכנף פסולה וכתוב ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם והר"י מקור' כתב שאם לא פסקן קודם שתחבן רק שלא קשרן כשרי' ואם קשרן קודם פסיקה אסורין ע"כ: (יא) וכתב הרמב"ם ז"ל כיצד עושין הציצית מתחיל מוית של טלי' שהוא סוף האריגה ומרחיק ממנה לא יתר על ג' אצבעות למעלה ולא פחות מקשר גודל למטה ומכניס שם ד' חוטין וכופלן באמצע נמצא ח' חוטין תלויין מן הקרן וארכן אין פחו' מדי' אצבעות בגודל ואם היו ארוכין אפי' אמה או שתיים כשרה ויהיה א' משמנה חוטין תכלת והי' לבן ע"כ: (יב) וביאר בתשובות שאלה לחכמי לוני"ל שיש לטחח חוט א' מקצתו תכלת ומקצתו לבן ויש לו לתפוש כל חוט וחוט בפני עצמו וכופלו ושזורו עד שהוא ד' חוטין לבן וא' תכלת שנאמר פתיל תכלת א' ולא שנים. והגיה עליו הראב"ד דששה לבן והשני תכלת. וכתב הרמב"ם שיעור גודל בכל מקום כבר דקדקנו בשיעורו ומצאנוהו רוחב שבע שעורות זו בצד זו בדוחק והן כאורך שתי שעורות בריוח וכל טפח ד' אצבעו' מזה וכל אמה ששה טפחי'. כתב הר"י מקור' ז"ל אוחז מהכנף ג' אצבעו' על ג' אצבעו' שאינו כנף פחות מכן ונותן בתוך הנקב. הר"ף ז"ל ביאר טוב לעשו' אימרא בטלית כי בלא אמרא חוטי הערב מתפורין מן הטלית למטה וגם פעמים שחוטי השתי בולטין בלא ערב א"כ יש להסתפק מאיזה מקום

יתחיל למטה ג' אצבעות בשם הר"ם ז"ל ע"כ: (יג) וכופל החוטין עד שהיו ח' היו מהן ארכן י"ג אצבעות והשמיני כדי שיוכל לכורך בו וישאר כאורך האחרים ע"כ: (יד) יש מי שכתב שאם נשאר מחוץ הארוך שעשה בו הכריכות אחר שעשה הקשרים שאסור לפטוק אותו משו' תעשה ולא מן העשוי. ובתשובת הגאון ז"ל כתב ואין לחוש בזה כלל כי מה שאמרו ה"ם בד' חוטין ואי לא פסק להו חר אינון ואין כאן ציצית. אבל בזה שאין מצוה לפוסקו כי פסיק ליה מאי תעשה ולא מן העשוי איכא ע"כ: (טו) וצריך לעשות לציצית ח' קשרים וקשר עליון מדאורייתא ועושה בו שתי תכופות וכן נמי ביאר ר"ת ז"ל ואמר שבקשר אחרון צריך לעשות ג' תכופות משום מעלין בקדש ולא מורידין כדאמרין גבי מסיים בלבן. וכתב מר יהודאי ז"ל ב' קשרים מלמעלה וג' מלמטה ור"ח כתב ג' מלמעלה וג' מלמטה. וכתב בעל האשכול ז"ל וכן עבדינן האידנא משום קשר עליון דאורייתא והוא עיקר ולכן הם ג' מלמעלה וכתב הר"י מקור' ז"ל ובין ג' קשרים הראשונים הסמוכים לטלית בין כל קשר מהם יעשה ד' חוליות ובין קשר רביעי לחמישי י"ג חוליות וכתבו חכמי צרפת בשם הקדוש רבינו יחיאל ז"ל כי היו חוליות כנגד ד' רקיעים ולפי שתכלת דמות רקיע תקנו ד' חוליות כנגדן ובין קשר רביעי לחמישי י"ג חוליות כנגד ד' רקיעים וששה אזורים עכ"ל הר"י ז"ל: עוד כתב סדר חוליות כורך ג"פ וברביעי' תוחב באמצע וי"מ כורך ב"פ ובשלישי' תוחב באמצע: (יז) והרמב"ם ז"ל כתב בזמן שאין תכלת אין לחוש לעשות חוליות ולא כורך וכורך עד שיהא שלישי' כורך ובי' שלישים ענף ויש שאינו מדקדק בדבר זה כל כך ואם כרך הלבן על רוב החוטין או שלא כרך אלא חוליא א' כשרה. והר"י מקור' ז"ל כתב וצריך לכורך עד שיהא בין קשר לקשר מלא גודל עם הקשר כדי שיהא הגדיל ד' והענף ח' נמצא אורך הציצית י"ב אצבעות בגודל כנגד י"ב שבטים ואם היה ארוך יותר אין לחוש: (יח) וצריך לתלות הציציות באורך הטלית ולא ברחבו: (יט) ואם נפסקו ד' מן החוטין כשר רובו פסול. נפסק החוט מעיקרו אפי' חוט א' פסול: (כ) ואמר' פי' התכלת אי' גרם תכלת וקאי אלבן כשרה ומה שאנו קורין גרדומין זהו שאינם ארוכין י"ב אצבעו' אבל אי' גרם שאין בו כדי עניבה כשר עכ"ל: (כא) נפסק הכנף חוץ לשלש אצבעות תופרה במקומו הו"ך ג' אצבעות לא יתפור פי' חוץ לג' אצבעות דליכא למיחש שמא' יניח חוט א' מן התפירה וישלים חוטי הציצית דהא אינו במקום הנחת הציצית מותר. תוך לג' אצבעו' אסור משום חששא זו דהוי מן העשוי. וצ"ע אם הוא מצויץ כהלכתו קודם שיקרע. וזית הבגד שבוין חוטי האורג ובין חוטי הציצית שנתמעטה ולא נשאר בה אלא כל שהוא כשרה: (כב) שיעור הטלית כדי שיתכסה בו ראשו ורובו של קטן וכתב הר"י ז"ל מקו' ושמעתי שהקטן ר"ל קטן שהגני' לחינוך כדאמרין קטן היוודע להתעטף חייב בציצית: (כג) והעושה ציצית לעצמו מברך על מצות ציצית ושהחיינו והרמב"ם ז"ל כתב שאין מברכים על הציצית

בשעת עשייה לפי שאין מצו ברכות בדין כלל לכל הברכו ועשיית ציצית כשרה אפי' עשייתן: (כג) המתעטף בו בציצית והר"י חסיד כתב ובטלית של עטוף להתעטף לטלית גדול. כתב הר"ם נ" (כד) ובכל פעם שילבשונו ומאימתי מברך עליו בשחר' ו שבה. וכתב הר"י מקור' ז"ל פטור מן הציצית כשאדם עו ולברך עליו וה"ה במשג (כה) ונשאלה שאלה לא' מן ד בטלית א' כאחת אם יברכו מברכים או א' מברך וכלם ד דאחר מברך והאחרים עוני (כו) ואם שכח להתעטף או י התפלל יש לו להתעטף בין ג. הר"י בר יהודאי והביא ראיה והי' התוספ' כתב דאינה ראי תפלה כדאמרין דנטל ידיו ומתפלל זו היא מלכות שלימו דבריהם שאם אתה אומר כן ד דמאי שנא טלית: (כז) ירוש ברכת מצות קאמר ולא על לדבר דכתוב ויעמוד שלמה ו דכתיב לעמוד לשרת מכאן אכ והשירות שלנו בעשותנו הו (כח) וי"א שאלו הברכות בלב ברכת העומר וציצית ולולב להו מנ"ש מספירת העומר ודרשינן בקומה. והי' לכ"ס ב בציצית ועשו להם. בלולב ולק ולאבי הבן קאי שצריך בעמי חרופה יהיה לכ"ס: (כט) הפ וכתב הר"י מקור' ז"ל שכלי מחליפים טליתותיהם בליל כ נפשיהו מפלוגתא: (ל) וכת לברך בטליתו של חברו אלא ע"מ להתזויר אבל בשאולה ל אע"ג דטלית שאולה פטורה מן ולהטיל בה ציצית ולברך עלי מידי דהוה אונים ומברכות: לחלק קצת. וגם התוס' משני' שאולה לא הפסיד ולפי' פי' חבירו אפי' בלא מתנה גמורה ואפי' בלא רשות דניחא ל בממוניה. ומיהו בטלית מקופל בן הר"י שמואל שצריך ליטול וכתוב כסותך ולא כסות חבר

ומה שכתב שאם נתקלקל אחד מהם הוא ברכה לבטלה. היינו לומר שאם נתקלקל ציצית של אחד מהכנפות אף על פי שהשגשה שלמים היא זרכה לבטלה אי נמי אלוט קאי והכי קאמר שאם נתקלקל חוט אחד כלומר שנספק מעיקרו נפסל כל הטלית נכך וכמו שכתבנו בסיומן י"ב כשיעמא דשמיא:

דוע ומלאו כמו שהניחו אין צריך לנדרק דזה ודאי נחוקק נדוק הוא וכמו שפסק הרא"ש (פולין פ"א סי' טו) לגבי סכין של שחיטה עיין ביו"ד דעה סימן י"ח:

ו"מ"ש שאם נתקלקל אחד מהם הוא ברכה לבטלה. צריך לומר דהכי קאמר שמה נפסק חוט אחד מעיקרו וכמו שכתבנו בסיומן י"ב דאם לא כן לא היה זרכה לבטלה ועיין גם וכן פירש בית יוסף. ומה שלא אמר דעובר בעשה על גדילים תעשה לך היינו משום דנשנת דאינו יכול להטיל בו ציצית אינו עובר בעשה דכחצו נמדדכי (סי' חתקמד) וכמו שכתבנו לקמן בסיומן י"ג ומו דנעלית שאלה פטור מצליית ומנרכים עליו כשיש בה ציצית כלקמן בסיומן י"ד:

(ט) שאם נתקלקל אחד מהם היא ברכה לבטלה: (י) ואם ירצה להתעטף מיד בקומו כדי שלא ילך ארבע אמות בלא ציצית (יא) או שיש לו ציצית בחלוקו יכול ללבושו מיד בלא ארבע אמות בלא ציצית. או ידיו ימשמש בציצית ויברך להתעטף בציצית. או אם יתעטף אחר כך בטלית אחרת יברך עליה ויכוין לפטור (יב) גם את זאת שלבש כבר: (יג) ואם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות

(יא) ואם ירצה להתעטף מיד בקומו וכו' או שיש לו ציצית בחלוקו יכול ללבושו מיד בלא ארבע אמות בלא ציצית. או ידיו ימשמש בציצית ויברך עליה ויכוין לפטור (יב) גם את זאת שלבש כבר: (יג) ואם יש לו כמה בגדים של ארבע כנפות

וזכיר פרק היה קורא (ברכות יד: ד"ה ומנה) גבי הא דאמרין הסם דרב מנה מפילין ומגלי וכן כתבו הגהות מיימוניות בסוף הלכות ציצית (פ"ג אות ח) בשם מהר"ם. וטעמא משום דליפנין מחפילין שאם היה משכים ללכת לדרך ומתיירא שמה יאבדו מניחן וכשיגיע הזמן ממשמש נהם ומנרן עליהם כדאיתא בסוף פרק הקומץ רבה (לו) ופירש רש"י ממשמש כהו דהוי כאלו מניחן. ואע"ג דקיימא לן (פסחים ז:) שצריך לברך עובר לעשייתן כתב ה"ר יונה בפרק חפלת השחר (ברכות כ: ד"ה משעה) גבי חפלת הדרך שמתחר שכל זמן שצליית ותפילין הם עליו הוא מקיים המצוה אע"פ שאינו עובר לעשייתן ממה שעבר מכל מקום הוי עובר לעשייתן מה שמקיים אח"כ:

יא ומתוך מה שאמר רבינו או שיש לו ציצית בחלוקו. נראה שדרך טלית קטן ללבושו תחת בגדיו אבל ממה שאמר בסיומן כ"ד כי עיקר מצוה על זכירת המצוה וכל שעה וכל רגע צריך [לברך] יא נראה שעיקר מצוה טלית קטן ללבושו [על צדו] כדי שחמיד יראה ויזכור המצוה וכן כתב גמוקי יוסף (ציצית יב) בשם הרע"בא (*ה):

יב) ו"מ"ש או אם יתעטף אח"כ בטלית אחרת יברך עליה ויכוין לפטור גם את זאת שלבש כבר.

ומתנאר מתוך מה שכתבנו בסמוך בעו"ה:

מפסיק ביניהם צריך לברך על כל אחת ואחת. זה דבר פשוט צעני [ד] ונאמרות חיים (ציצית סי' ד) מלאתי שיש אומרים שאין צריך להטיל אלא בעליון עד כאן ואני אומר דקנרא דמיה היא זו ולית דחש לה. ומיהו מה שכתב שאם לבש צבת אחת די להם נצרכה אחת נראה דהיינו דוקא כשהיה נדעמו מחלה על כולם אבל אם לא היה נדעמו מחלה על כולם צריך לברך על כל אחת

דרכי משה

(*ה) ועיין בנימוקי יוסף (דף פ"ו ע"א) (הל' ציצית יב) יב):

פרישה

(ט) שאם נתקלקל אחד מהם. פירוש ציצית של אחד מהם מן הארבע כנפות אף על פי ששגשה אחרני שלמים אי נמי אלוט שלם שבו קאי כמו שכתבנו לקמן סימן י"ב בית יוסף: (י) ואם ירצה להתעטף מיד בקומו וכו'. כן כתבו החוספות סוף פרק הקומץ רבה וטעמא משום דליפנין לציצית מחפילין שאם היה משכים ויולא לדרך ומתיירא שמה יאבדו מניחן וכשיגיע הזמן ממשמש כהן ומנרן עליהן ואף על גב דקיימא לן כל המצוה מנרן עליהן עובר לעשייתן כתב ה"ר יונה פרק חפלת השחר גבי חפלת הדרך שמתחר שכל זמן שצליית ותפילין הן עליו הוא מקיים המצוה אף על פי שאינו עובר לעשייתן ממה שעבר מכל מקום הוי עובר לעשייתן למה שמקיים

חדושי הגהות

[ד] כתב מהר"ם שהוא פשוט משום דציצית לאו חובת גנרא הוא שיהא יולא נעלית אחת מצליית אלא חובת מנא הוא וכל טלית שלובש חייב צליית אם היא בת ארבע כנפות:

הנהגות ודורות

שמיטה בורה דעה צימן י"ט דהתם איכא למימר דיש קצב לאכילה ולשמיטה מה שאין כן בציצה לאין זה קצב:

יג ואם מפסיק ביניהם. פירוש שיחה בטלה הוא הפסק וצריך לברך על כל אחד ואחד אפילו הייתה דעתו מתחלה על כולם ולפי

זה מה שכתב לכן מי שרגיל וכו' היינו משום דמסתמא הפסיק בשיחה אבל אם גבי לו שלא הפסיק אין צריך לברך שהרי דעתו היה מתחלה על טלית גדול והליכה לבית הכנסת לא היה הפסק וכך היא דעת מהר"א בתרומת הדשן סימן מ"ה אבל בית יוסף פירש דהליכה לבית הכנסת

חשיב הפסק ולפי זה מה שכתב רבינו ואם מפסיק ביניהם היינו ששהה בין זה לזה זמן מה שלא לבשן בזה אחר זה תכופים ועל זה קאי ואמר לכן מי שרגיל כו' דמשמע לפי פשוטו דהליכת בית הכנסת חשיב הפסק:

יד ואם פשט מציתו וצ"ל היה דעתו בור'. זה פשוט דכיון דלא היה דעתו ללבוש עוד אולא לה ברכה ראשונה ואפילו נשאר עליו טלית קטן וכשחזר ולבוש צריך לברך כמו שיצא בסייעתא דשמיא:

פושטה אף צלילה הלכך לא פסיקא ליה למימר דמברך צניח ומכאן יש ראייה דאדם שהוא לבוש טלית קטן שהוא נושא כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף [בטלית גדול] צריך לברך דחייב אדם לעשות צניח בכל צדדים שלו שיש להם ארבע כפות וכל חד וחד [מזוה] באפ נפשיה הוא אבל אם מתעטף בזה אחר זה בלא הפסק מברך ברכה אחת על שתיים עכ"ל וכן כתב רבינו ירוחם (י"ט ס"ז קסט): וכו'. האגור (ס"י כט) בתחלה נהג מהר"מ (משנין קטן ס"י רסד) שלא להתעטף בטלית קטן עד לאחר מציאת הכנסת ואז הפסיק בדברים בטלית ולבשו וצריך אבל ה"ר משה פרנס כתב שחזר בו מהר"ס ולבשו בתחלה ולא היה מברך עד בואו לבית הכנסת ומתעטף בטלית גדול ונתכוו להוציא שניהם וכן הוא באורח חיים. והא דר"מ פרנס מלאחי בתשובה אשכנזית (תשו' מהר"ל ס"י י) ומסיים בה דאפילו משמוש והסתכלו בקטן אין צריך אך דעתו היה על כל בגדיו המצויינות אשר לבשו. עד כאן: ובתרומו' הדשן (ס"י מה) לא הביא אלא מה שנה הר"מ בתחלה שכתב וזה לשונו העסיק אחד מן הגדולים מתשובת הר"ח אור זרוע (ס"י א) וזה לשונו אם סח בין טלית קטן לטלית גדול הוא הפסק וצריך לחזור ולברך ומהר"ס שלא הלך בקטן לבית הכנסת אלא כשחזר לביטו צריך עליו נראה טעמו לפי שלפעמים לו היה צריך להסית בין הטליתות וגם לא היה רשאי להסית את עצמו בלא צורך לחייב את עצמו בצרכה כיון שיכול לפטור בצרכה אלו ואלו היה מסתפק אם יברך על הגדול הלכך היה ממתין אחר התפלה עד שהיה צריך להסית וצאשר"י (סס) כתב מכאן יש ראייה דאזי הלוש טלית קטן שהוא נושא כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף בטלית גדול צריך לברך אבל אם מתעטף בזה אחר זה בלי הפסק מברך ברכה אחת על שתיים והשתא אם באנו להשוות דברי מהר"ס ואשר"י צריך לומר דהא דכתב אשר"י בזה אחר זה בלי הפסק לאו דוק אלא רוצה לומר בלי היסח דעת כדכתב מהר"ס והיה נראה לומר דדוקא בעודו לבוש בטלית אחת אינו חייב לברך על השני אלא אן הסית דעתו בין זה לזה אבל פושט את זה ורוצה ללבוש אחר מתחייב אפילו לא הסית דעתו אמנם לשון הר"ח דלעיל לא משמ הכי דכתב היה ממתין עד אחר התפלה עד שהיה צריך להסית משמע שאם לא היה מסית אף על גב דמסתמא כבר פשט הטלית הגדול ביציאתו מצית הכנסת ואפילו הכי אי לא הסית לא הוה אמרינן דכיון דפשט טלית הראשון אולא לה ברכה ידידה ולא מיפטר בה טלי שני אלמא בהיסח דעת תליא מלתא עכ"ל. ולי דברי הר"ס ורבינו ירוחם נראה קטן צניח וטלית גדול צניח הכנסת צריך לחזור ולברך דהליכה מציתו עד בית הכנסת חשיב הפסק:

ואחת אפילו לבשם זה אחר זה וכן כתב האגור (ס"י ז) בשם הרשב"א (ש"ח מ"ו ס"י תיז): וכו' שכן מי שרגיל להתעטף בבית הכנסת במצית גדול וכו'. צפרק התכלת (מג). רב יהודה רמא תכלתא לפרזומא דאינשי צימיה ומברך כל צפרא להתעטף ופרך מדרמא סבר מצות עשה שלא הזמן גרמא היא אמאי מברך כל צפרא וצפרא כלומר דכיון דלילה נמי זמן צניח לא היה לו לברך אלא פעם ראשונה ומכאן ואילך כחד יומא אריכא דמי דהא אין לילה מפסיקו ומשני סבר לה כרבי דאמר תפילין כל זמן שמניחן מברך עליהם אי הכי

כל שעתא נמי רב יהודה איניש צניחא הוה ולא שרי לגלימיה כולי יומא ופרך ומאי שנה מצפרא ופירש רש"י ומאי שנה מצפרא ליברך כשהוא עומד ומתעטף בה באשמורת קודם היום ומשני כי משנה יג מכסות יום לכסות לילה ופירש רש"י שתי טליתות מצויינות היו אחר ליום ואחת ללילה וכתב הר"ש (צניח ס"י כ) וקשה לי אמאי מברך בצפרא גם בערב היה צריך לברך כשמתעטף טלית של לילה והוה ליה למימר ומברך צפרא ופינא וצריך לומר דטלית של לילה לא היה פושט ביום אלא מתעטף בגלימתו על טלית של לילה ורוב פעמים לא היו

יש ראייה דאדם שהוא לבוש טלית קטן שהוא נושא כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף [בטלית גדול] צריך לברך דחייב אדם לעשות צניח בכל צדדים שלו שיש להם ארבע כפות וכל חד וחד [מזוה] באפ נפשיה הוא אבל אם מתעטף בזה אחר זה בלא הפסק מברך ברכה אחת על שתיים עכ"ל וכן כתב רבינו ירוחם (י"ט ס"ז קסט): וכו'. האגור (ס"י כט) בתחלה נהג מהר"מ (משנין קטן ס"י רסד) שלא להתעטף בטלית קטן עד לאחר מציאת הכנסת ואז הפסיק בדברים בטלית ולבשו וצריך אבל ה"ר משה פרנס כתב שחזר בו מהר"ס ולבשו בתחלה ולא היה מברך עד בואו לבית הכנסת ומתעטף בטלית גדול ונתכוו להוציא שניהם וכן הוא באורח חיים. והא דר"מ פרנס מלאחי בתשובה אשכנזית (תשו' מהר"ל ס"י י) ומסיים בה דאפילו משמוש והסתכלו בקטן אין צריך אך דעתו היה על כל בגדיו המצויינות אשר לבשו. עד כאן: ובתרומו' הדשן (ס"י מה) לא הביא אלא מה שנה הר"מ בתחלה שכתב וזה לשונו העסיק אחד מן הגדולים מתשובת הר"ח אור זרוע (ס"י א) וזה לשונו אם סח בין טלית קטן לטלית גדול הוא הפסק וצריך לחזור ולברך ומהר"ס שלא הלך בקטן לבית הכנסת אלא כשחזר לביטו צריך עליו נראה טעמו לפי שלפעמים לו היה צריך להסית בין הטליתות וגם לא היה רשאי להסית את עצמו בלא צורך לחייב את עצמו בצרכה כיון שיכול לפטור בצרכה אלו ואלו היה מסתפק אם יברך על הגדול הלכך היה ממתין אחר התפלה עד שהיה צריך להסית וצאשר"י (סס) כתב מכאן יש ראייה דאזי הלוש טלית קטן שהוא נושא כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף בטלית גדול צריך לברך אבל אם מתעטף בזה אחר זה בלי הפסק מברך ברכה אחת על שתיים והשתא אם באנו להשוות דברי מהר"ס ואשר"י צריך לומר דהא דכתב אשר"י בזה אחר זה בלי הפסק לאו דוק אלא רוצה לומר בלי היסח דעת כדכתב מהר"ס והיה נראה לומר דדוקא בעודו לבוש בטלית אחת אינו חייב לברך על השני אלא אן הסית דעתו בין זה לזה אבל פושט את זה ורוצה ללבוש אחר מתחייב אפילו לא הסית דעתו אמנם לשון הר"ח דלעיל לא משמ הכי דכתב היה ממתין עד אחר התפלה עד שהיה צריך להסית משמע שאם לא היה מסית אף על גב דמסתמא כבר פשט הטלית הגדול ביציאתו מצית הכנסת ואפילו הכי אי לא הסית לא הוה אמרינן דכיון דפשט טלית הראשון אולא לה ברכה ידידה ולא מיפטר בה טלי שני אלמא בהיסח דעת תליא מלתא עכ"ל. ולי דברי הר"ס ורבינו ירוחם נראה קטן צניח וטלית גדול צניח הכנסת צריך לחזור ולברך דהליכה מציתו עד בית הכנסת חשיב הפסק:

יד ואם פשט מציתו וצ"ל היה דעתו בור'. זה פשוט דכיון דלא היה דעתו ללבוש עוד אולא לה ברכה ראשונה ואפילו נשאר עליו טלית קטן וכשחזר ולבוש צריך לברך כמו שיצא בסייעתא דשמיא:

פושטה אף צלילה הלכך לא פסיקא ליה למימר דמברך צניח ומכאן יש ראייה דאדם שהוא לבוש טלית קטן שהוא נושא כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף [בטלית גדול] צריך לברך דחייב אדם לעשות צניח בכל צדדים שלו שיש להם ארבע כפות וכל חד וחד [מזוה] באפ נפשיה הוא אבל אם מתעטף בזה אחר זה בלא הפסק מברך ברכה אחת על שתיים עכ"ל וכן כתב רבינו ירוחם (י"ט ס"ז קסט): וכו'. האגור (ס"י כט) בתחלה נהג מהר"מ (משנין קטן ס"י רסד) שלא להתעטף בטלית קטן עד לאחר מציאת הכנסת ואז הפסיק בדברים בטלית ולבשו וצריך אבל ה"ר משה פרנס כתב שחזר בו מהר"ס ולבשו בתחלה ולא היה מברך עד בואו לבית הכנסת ומתעטף בטלית גדול ונתכוו להוציא שניהם וכן הוא באורח חיים. והא דר"מ פרנס מלאחי בתשובה אשכנזית (תשו' מהר"ל ס"י י) ומסיים בה דאפילו משמוש והסתכלו בקטן אין צריך אך דעתו היה על כל בגדיו המצויינות אשר לבשו. עד כאן: ובתרומו' הדשן (ס"י מה) לא הביא אלא מה שנה הר"מ בתחלה שכתב וזה לשונו העסיק אחד מן הגדולים מתשובת הר"ח אור זרוע (ס"י א) וזה לשונו אם סח בין טלית קטן לטלית גדול הוא הפסק וצריך לחזור ולברך ומהר"ס שלא הלך בקטן לבית הכנסת אלא כשחזר לביטו צריך עליו נראה טעמו לפי שלפעמים לו היה צריך להסית בין הטליתות וגם לא היה רשאי להסית את עצמו בלא צורך לחייב את עצמו בצרכה כיון שיכול לפטור בצרכה אלו ואלו היה מסתפק אם יברך על הגדול הלכך היה ממתין אחר התפלה עד שהיה צריך להסית וצאשר"י (סס) כתב מכאן יש ראייה דאזי הלוש טלית קטן שהוא נושא כל היום וכשהוא מתפלל מתעטף בטלית גדול צריך לברך אבל אם מתעטף בזה אחר זה בלי הפסק מברך ברכה אחת על שתיים והשתא אם באנו להשוות דברי מהר"ס ואשר"י צריך לומר דהא דכתב אשר"י בזה אחר זה בלי הפסק לאו דוק אלא רוצה לומר בלי היסח דעת כדכתב מהר"ס והיה נראה לומר דדוקא בעודו לבוש בטלית אחת אינו חייב לברך על השני אלא אן הסית דעתו בין זה לזה אבל פושט את זה ורוצה ללבוש אחר מתחייב אפילו לא הסית דעתו אמנם לשון הר"ח דלעיל לא משמ הכי דכתב היה ממתין עד אחר התפלה עד שהיה צריך להסית משמע שאם לא היה מסית אף על גב דמסתמא כבר פשט הטלית הגדול ביציאתו מצית הכנסת ואפילו הכי אי לא הסית לא הוה אמרינן דכיון דפשט טלית הראשון אולא לה ברכה ידידה ולא מיפטר בה טלי שני אלמא בהיסח דעת תליא מלתא עכ"ל. ולי דברי הר"ס ורבינו ירוחם נראה קטן צניח וטלית גדול צניח הכנסת צריך לחזור ולברך דהליכה מציתו עד בית הכנסת חשיב הפסק:

פירשה

(יד) שכן מי שרגיל להתעטף בבית הכנסת במצית גדול צריך לברך וכו'. פירוש אפילו לבשם זה אחר זה ואפילו לא הסית דעתו וממנו וגם היה מתחלה דעתו על טלית גדול אפילו הכי צריך לחזור ולברך דהליכה לבית הכנסת חשיב הפסק כן משמע פשטא דלישנא דרבינו וגם לשון הר"ש ורבינו ירוחם כן משמע ודלא כמשמעות לשון ר"ח אור זרוע והוא הדין נמי אפילו לא הלך מביטו ולא הפסיק כלל בין זה לזה ומתחלה היה דעתו גם על טלית גדול אפילו הכי אם פשט את זה קודם

ט. הגהות מיימוני
[ציצית ג' אות ג] בשם ר"פ
[כינו שמה בשם מהר"ם
מרוטונגה, כמור ופרח פרק
ס בשם מהר"ם] ומתיר
שורש קפ"ט [בדעת ש"ח
הרשב"א חלק א סימן חלג,
והכינו שמה]:
י. צ"י [ד"ה וכתב]:
כ. מהר"ק שם:
ג. מהר"י אטבט
[בגליון לטו], וכן כתוב
בעיטור [ציצית ע"ג סוף
ח"ב]:
מ. מהר"י אטבט
[ס], ובפסול ופרח [פרק
ס, בשם הלכות גדולות,
וארומת חיים והלכות ציצית
סימן ה]:
נ. צ"י [ד"ה סודר]
מכמה טעמים:
נ. מהר"י אטבט
שם:
ס. צ"י [ד"ה יס]

←

ציציות לרמ"א

ו. [דברי משה אוח ב ע"פ
היוקם סימן שס"א ובשם] בית
יוסף [ד"ה ועל] לפי סברת
מהר"ק [שורש קמט]:

←

הכמת שלמה

י. [פסוק ו] מייבשים
שהם פתוחים וכו'. י"ג ע"ן
מ"א [פ"ק י"א מה שכתב
דף לכתלים אהר, דאין
עשין ספק דרבנן לכתלה,
ע"ש ישי"ן מה שכתבתי סה
דך אגב מחסרי טוב טעם
ודעת לזכור דעת מהר"א
י"ן קנה מקומה כהלכות
מפרטים סימן ק"א וכתבתי
סימן שלי"ג וע"כ טעם דעת
מהר"א תלמה ד"ה סימן רל"ג
אח"כ ע"ש בעה"מ ית"ק]

הגהות והערות

י"ד. הגהות מיימוני
שלפניו כתוב - פרי"ק
אך במהדורת קושטא כתוב
- פירש ר"י, כמו שכתוב
צ"י ד"ה כתוב:
י"ח. יורה דק"ט ע"י ר"ב
כ"ג וירא שהיה בית
כ"ג:
י"ט. [ספר חיים, ופרי מגדים
ישי"ן ד"ה אפ"י]

י רובו בתום. דלולין נחר עיקר הגד כמו שכתוב סעיף ד'.
ואם עשה צו ציצית, ואח"כ פתח רובו פסולים, כמו שכתוב סעיף
ה': י"א ואין יוצאין, נראה לי דהוא הדין דאין מנכרין עליו.
ו"ל דאפילו לכתמלי, דאסור לעשות ספק אסור דרבנן לכתמלה,
כן נראה לי דלא כעולת חמיר [פ"ק
ח]: י"ב כסתומה. ולכן אין
לעשות בטלית קטן קרסים למטה
מהמגור, דהוי כקמח (ל"ט סעיף
ח). ובתורתם הדשן סימן רצ"ז כתוב
דקרסים לא תשיבי חיבור לענין
כלאים, אם לא שנקפסין מאוד
שאינו יכול להתיקן אלא ע"י מעשה,
וע"ש. ועיין בורה דעה סימן ש'
סעיף ג'. ואפשר י' דמכל מקום
אסור מפני מראית העין. וזה לשון
השוצת מהר"ם [מרוטונגה ד"פ]
סימן רפ"ז טליתות העשויות כמין
קאפטני"ש, והו' טליתות של חסידי
אשכנז, ויש לו ד' כניס, וכשפושט
מעליו שוטחן ומתכסה בו. אבל
אומן קוטיל"ש שיש להן בית זרוע,
אין כאלן מיחוש, וכנף לידהו לאו
כנף: ד"ג פטורים. שאין עיקר
התח' נגדים אלו להנאת כסוף,
אלא לתשמיש לנרוד בו מעות. (צ"י
ד"ה סודר). וכתב עוד [ד"ה יס] יש
לדקדק במלטישין שלנו, שיש להם
ב' כנפות סמוך לזואר, ובי' כנפות
סמוך לארץ, למה אין מעלין בהם
ציצית, ונראה לי משום דלא מקרי
בטות, אלא הנא להגין על האדם
מפני החוש וקור, והגלימא אין
לובשין אותה אלא מפני הכבוד
ופטורה. אי נמי [פ"ק י"א] הו' עושין
צו ציצית, היו נספקין בכל עת,
מפני דריסת הרגל, והיה צריך בכל עת לתקנס, ואיכא למימר דלא
חייבה המורה בך [עכ"ל]. עיין מה שכתבתי סוף סימן כ"א [פ"ק
ג]. [עכ"ל] וכתוב בדרכי משה [אות ג ד"ה י"א] דעל מירון הראשון
קשה, דא"כ טליתות שלנו שאינם להגן כלל, רק לנאת בהם ידי
חובת ציצית, יהיו פטורים, וא"כ אנו מנכרין זכרה לנעלה. ועל
מירון השני קשה מנן ציצית הכסת שהיו האציית נגררין אחריו ולא
חששו שהזכרו לתקנס [גיטין ט, ח]. ולי נראה דמאחר דמלכות ציצית

ז. מלבושים שהם פתוחים מן הצדדין למטה ויש
להם ארבע כנפות לצד מטה ולמעלה הם כתומים
י"א א"י רובו [ח] בתום פטור ואם רובו פתוח חייב
י ואם חיצו בתום וחיצו פתוח מטיילין אותו לחומרא
י וחייב [ט] בציצית י"א [ח] ואין יוצאין בו [י] בשבת:
ח. קאפ"ה שהיא פתוחה בענין שיש לה ארבע
כנפות י"ב אם יקבעו בה [י] אשטרינג"ה
י לעשותה כסתומה כדי לפוטרה מציצית אינו מועיל
י תיקון זה אם לא תהיה קבועה מחצי ארבע ולמטה
י לכל הפחות וגם שתהיה קבועה למטה מהתגור למען
י יהיה הרוב הסתום רוב הנראה לעינים [ט] דאם לא בן
י יאמר [ח] משום מראית העין:
ט. [י"ח] הנפנים צריך שיהיו מרובעות ולא שיהיו
עגולות:
י. מ' מצנפת פטורה ואפילו של ארצות המערב
ששני ראשיה מושלכים על כתפיהם וגופם ואף
על פי שמתכסה בה ראשו ורובו פטור [י"ח] ביון שעיקרה
לבבות הראש דבסותך אמר רחמנא [דברים כב, יב] ולא
בבות הראש:
י"א. סודר שנותנין על הצואר במלכות ארץ
ישראל שנקרא בערבי ש"ד וכן י' ביק"א שהיו
י נותנין בספרד על כתפיהם יג פטורים: L
י מ' מלבושים שבמצרים הנקראים גוחאש וכן
י מינטיניש ודולאמיניש וקאפטאמיניש ופיריניש
י שבחונרמה אף על פי שיש להם ארבעה כנפים
י פטורים: הגה' והוא הדין מלטישין של גלילות בני אשכנז
י וספרד האילין ואין כנפיהם עשוין שיהיו [י] שנים למניחם
י ושנים לאחריהם מכוונות זו כנגד זו פטורים: L
י רמ"א שהכריע כרש"י והרא"ש והטור, וכפי מה שכתבתי בפירוש
דנריה: [י] שנים לצניחה בוי. בדרכי משה [אות ג ד"ה י"א]
י הביא על זה מדרש [אגרי, הובא בלקוט שמעוני שמות רמז רל"ג] בפסוק
י והמים להם חומה [שמות יד, כג], שהכריז גבראל למים שאחוריהם,
י הזהירו באותם שמעליהם כנף של ציצית לאחריהם כו'. ונראה לי
י ראייה מזה, שיש להלביש הטלית באופן שישלכו הכנף עם צ' ציצית

הוא שיחזור צ' לפניו ובי' לאחוריו, כדאיתא במדרש [אגרי, הובא בלקוט שמעוני שמות רמז רל"ג]. לכן פירא להו להאנשים דלא חייבה המורה
אלא כהאי גוונא, אבל במלבושים שלנו שכל הד' כנפות לפניו, ואי אפשר להלבישן בענין אחר, אין חייבין בציצית, ולכן נהגו להקל.
ומלצו שקורין רא"ק, שמחזיר למעלה חתיכת בגד מרובעת, ומונח על כפיו מאחוריו שקורין קאלנ"ר, פשוט שהוא פטור, דהרי

שערי תשובה

ובדברי הפוסקים בזה: [יג] שנים לפנייהם. עיין באר היטב. ומה שכתב
שכתשובת בית יעקב לא כתב כן, נראה שלא ראה בגוף החשובה, רק מה
שהעתיק בלקט הקמח, שכתב יורה טוב להחזיר ב' ציציות לאחוריו ע"י שכורבין
כו'. ואמנם נראה שגם הוא לא ראה בגוף הספר רק במפתחות שם, כי הוא
מעתיק כלשון המפתחות ממש, והכתוב אותו שגג וסבר, שמה שכתב בהתחלה
קרסים למטה מהתגור, דהוי כקמח. ובתורתם הדשן סימן רצ"ז כתב דקרסים לא תשיבי חיבור, אם לא שנקפסין מאוד, שאי אפשר להתיקן אלא ע"י מעשה.
ואפשר דמ"מ אסור משום מראית עין, מ"א [פ"ק ין]. כתב הבי"י יש לדקדק במלטישין שלנו, שיש להם ב' כנפות סמוך לזואר, ובי' כנפות סמוך לארץ, למה
אין מעלין בהם ציצית, ומירון הדרכי משה דמאחר דמלכות ציצית הוא שיחזור צ' לפניו ובי' לאחוריו, ומלטישין שלנו הם כל הד' כנפות לפניו, ואי אפשר להלבישן
בענין אחר, אלא שיחזור לפניהם לזואר, ויחזיר על כפיו מאחוריו שכתבתי האגרי, חייבין

באר היטב

(ח) בתום. ואם עשה צו ציצית ואח"כ פתח רובו פסולים, כמו שכתוב סעיף
ה' [מ"א פ"ק ין]: (ט) בציצית. ואין מנכרין עליו, לצד [פסוק ו], עולת
חמיר [פ"ק ח], מ"א [פ"ק יא]. ועיין לעיל סימן ט' [פ"ק ו] מה שכתבתי שם:
(י) בשבת. נראה לי אפילו לכתמלי נמי אסור. מ"א [פ"ק יא], דלא כעולת
חמיר [פ"ק ח]: (יא) לעשותה כסתומה. לכן אין לעשות בטלית קטן
למטה מהתגור, דהוי כקמח. ובתורתם הדשן סימן רצ"ז כתב דקרסים לא תשיבי חיבור, אם לא שנקפסין מאוד, שאי אפשר להתיקן אלא ע"י מעשה.
ואפשר דמ"מ אסור משום מראית עין, מ"א [פ"ק ין]. כתב הבי"י יש לדקדק במלטישין שלנו, שיש להם ב' כנפות סמוך לזואר, ובי' כנפות סמוך לארץ, למה
אין מעלין בהם ציצית, ומירון הדרכי משה דמאחר דמלכות ציצית הוא שיחזור צ' לפניו ובי' לאחוריו, ומלטישין שלנו הם כל הד' כנפות לפניו, ואי אפשר להלבישן
בענין אחר, אלא שיחזור לפניהם לזואר, ויחזיר על כפיו מאחוריו שכתבתי האגרי, חייבין

Sofer, Simeon.

ספר התעוררות תשובה /
בעזרי

19

תשובות

התעוררות תשובה

על ארבעה חלקי שולחן ערוך

פילפולים וביאורים בסוגיות הש"ס
חידושים בשו"ע או"ח יור"ד
ארבעה חלקים

מאת מרן

הגאון האמיתי שר התורה והיראה
מופת הדור והדרו עטרת תפארת ישראל

רבינו שמעון סופר זצוק"ל
רב ואב"ד ערלוי יע"א

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת בתיקונים ומראי מקומות

על ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד
על-שם החתם סופר ז"ל
בעיה"ק ירושלים תובביא

ספר

שאלות ותשובות

התעוררות תשובה

חלק אורח חיים

סימן א

ל ליישב מה שנוהגים שאין עושין ציצית על בגדים אף שיש בהם ארבע כנפות

הנה מטעם המהרה על מנהג ישראל מהו ומעולם שאין עושין לית על צגדיהם גם אם הם של ארבע כנפות, ועיון צו"ע או"ח (סי' י' סעי' י"ב) וצמ"ח (סעי' י"ג) מש"כ ליישב המנהג. ומסיים שם המג"ח ויטן שהלכה זו רופפה ביד הגאונים ולא מלאו טעם נכון, ירא שמים יעשה הקרן אחד עגול. — ולענין להוסיף סניף להיתורא עפ"י דאמרינן במנהגות

(מ"ח ע"ח) דרכה צר הונא חיקלע לבי רבא צר רב נחמן חזיב דהוי מיכסי עליה כפולה ורמי ליה חוטי עילוי כפולה אישטעיא ואלהא חוטא וקס להדי רישיה, אמר ליה לאו היינו כנף דכתב צאורייהא, אהא שדייה איכסי גלימא אחריתא, אמר ליה מי סברת חובת גברא הוא, חובת עליה הוא. וכתב רש"י: מי סברת חובת גברא הוא, לקיים מצוה ליתיה צלחה מכן דחיפטר בהך אחריתו, חובת עליה הוא, ואפי' יש לך עשר עטונות לית עכ"ל. הרי מוכח מדברי רש"י דלמאי דאמרינן דעלית חובת גברא, ועל האדם מועל חוב ללכת בצנוד של ד' כנפות ולהטיל צו ליתיה, דשקיים מצוה זו צלחה מצנודיו גם אם ילך בצנוד נוסף של ד' כנפות אינו מחוייב עוד מה"ח להטיל צו ליתיה א).

ע ק כ י ס פ ר

נמצא דמלאכא פליג וס"ל דחובת גברא הוא, ועיי"ש בתוד"ה הכי, דמבואר דלמסקנא ג"כ ס"ל בגמ' דמלאכא ס"ל דחובת גברא הוא).

אלא דבגוף דברי רבינו שלמד כן מפרש"י דלמ"ד דהוי חובת גברא כשלוש בגד א' עם ציצית שוב פטור מלהטיל ציצית בבגדים אחרים שלובש. לענ"ד לא ידעתי הכרח, דהרי בעובדא דרבא בר נחמן הג"ל דאמרו: "דאתי שדייה" וכו' הרי לכאוי הכוונה דפשט לטלית הג"ל ולבש אח"כ טלית שמצוייץ כהלכתו. וא"כ מה דכתב רש"י: "מי סברת חובת גברא הוא לקיים מצות ציצית באחת מהם דחיפטר בהך אחריתו" היינו דאי ס"ל דחובת גברא ואז רק הבגד שלובש בו חייב בציצית והבגדים אחרים שאינו לבוש בהם אינם חייבים כלל, א"כ שפיר לבש בגד אחר ולא תיקן הטלית שלא הי' בו ציצית כראוי, דהרי כל זמן שאינו לבוש בו אינו חייב בציצית, ומה שכתב רש"י "דחיפטר בהך אחריתו" אין הכוונה דבוה שלבש טלית השני פטר עצמו מחיוב דרמיא עליה, דהרי למ"ד חובת גברא הרי אינו חייב כלל על טלית שאינו לבוש בו, ועכ"ח הכוונה דכתבנו דבכה"ג אינו חייב, משא"כ למ"ד דחובת

א) וההסבר לזה הוא דמאן דס"ל דחובת גברא היא, ס"ל דמצוה חיובית היא כמצות תפילין וכדו', והיינו דהאדם מחוייב ללבוש בגד של ד' כנפות ושיהיה מוטל בו ציצית, וממילא כשכבר קיים מצוה זו בטלית אחת שוב אינו חייב עוד בציצית גם אם ילבש טלית נוספת של ד' כנפות. — אך קשה דהא למסקנא אמרינן שם בגמ' דאף למד"א דחובת גברא הוי אינו חייב לקנות בגד של ד' כנפות, וגם אם יש לו בגד של ד' כנפות כל זמן שאינו לובשו אינו חייב להטיל בו ציצית, וא"כ אין סברא לומר דכשמלובש בטלית א' יפטור את שאר הבגדים. — וי"ל דס"ל לרבינו דרבה דקאמר "מי סברת חובת גברא הוא חובת טלית הוא" בע"כ לדידיה צריך לפרש "חובת גברא" דע"י שלובש טלית אחת מצוייצת פטור מלהטיל ציצית באחרים. אלא דאהא דבעי למימר דרבה דס"ל דחובת טלית הוי פליגא אמלאכא דס"ל דהוי חובת גברא, אהא קאמר דאין ראיה דמלאכא ס"ל דהוי חובת גברא, דגם אי הוי חובת גברא אין הכוונה שחייב לקנות בגד לעשות בו ציצית, אלא שהחוב הוא רק כשלוש ושאין כשמונה בקופסא. — אך רבה ס"ל דלמ"ד דהוי חובת גברא חייב הוא לקנות בגד כדי להטיל בו ציצית. (ולהבנת רבה

וכן משמע פשטא דקרא (דברים כ"ב י"א) גדלים חטטה
 לך על ארבע כנפיה כסותך אשר הנסה בה, ומדלא כהיב
 כסותיך לשון רבים, וכתיב כסותך לשון יחיד משמע דרק בגד
 אחד שגזר בו חייב צלייה ולא שאר בגדים, ומה דכתיב
 (במדבר ט"ז ל"ח) ועשו להם צלייה על כנפי בגדיהם, דהוא
 לשון רבים, הרי חז"ל צהולין (קל"ז ע"א) דרשו מזה לרבות
 בגד השופין שהייב צלייה ב.

אבל עומד נגד זה מ"ש צו"ה (הרמ"ה) [המהר"ם מו"ק]
 הוצא צמג"א (ריב סי' ט"ז) שמהמה על המנהג
 שלובשים עליותה קטנים שאין בהם שיטור ההייב צלייה ואין
 יולאים בהם יד"ח צלייה, ומסיק דמוטב לילך בהם מאשר לילך
 כל היום בלי צלייה, ועיי"ש צמג"א מה שהביא מהר"ם (סי' ט"ז)
 שכהן דיש ללמד את העם שיצרכו צדקה על עליה גדול ויפטרו
 את הקטן וילכו בו כל היום, ומ"מ אם אפשר שיטעה גדול
 שהוא כשיטור מה טוב ומה נעים עכ"ל, ועיי"ש צמג"א (סי' ח'
 סעי' ו') שכהן דיי"א שמצרכין עליו על מלוא צלייה וכן נהגין
 ואין לשנוא, וכתב הטו"ז (סק"ז) חז"ל: כהן דיי"מ טעם המנהג
 כי חוששין לדברי הפוסקים שאין יולאין צליות קטן כזה לפי
 שאין בו שיטוף ולכן אין מצרכין להחטוף שהוא משמע שמקיים
 המלוא כהקונה רק מצרכין שהיה שנתן לנו מלוא צלייה ואף
 שאין מקיים כהקונה וזה שמצרכין לשון על דמשמע לשעבר עכ"ל,
 ולפי"ז כיון שלובשים האנשים עליות שאין בהם שיטור ההייב צלייה
 ואין מקיימם בה מלוא צלייה כהקונה, אי"כ שוב אין מקום

להיחר ה"ל [שכתבנו דכיון דעליה הוצת גברא הוי, אי"כ
 יולאים ידי הוצתם צליות אהת, ואין לריבוי להטיל צלייה על
 שאר הבגדים, דזה הבגד שטלוו הם מטילים את הצלייה אין
 צו שיטור].

אבל יעויין (בהתעוררות השו"ב ה"ג סי' ל"ח) [לקמן צסימן
 שלח"ח] מש"כ ליישב בטוב טעם ודעה שיולאים י"ח
 גם צליותים קטנים גם אם אין להם שיטור, ויש להוסיף ע"ד
 ה"ל דכיון שנאמר ועשו להם צלייה, אי"כ מה דכפל עוד אח"כ
 וכתיב וכהי לכה לכה לכה ורואים אותה וזכרם את כל מלוא ה',
 היינו שהכתוב נותן טעם, שעי"י ראייה צלייה אלו זכרם את כל
 מלוא ה', וכפל עוד פעם וכתיב למען הזכרו ועשיהם את כל
 מלוא ה', דמוכח שהכליות מלוא צלייה הוא שעי"י ראייהם זכרו
 את כל מלוא ה', הגם שלא דרשין טעמא דקרא וכמבואר
 בסנהדרין (כ"א ע"א), מ"מ היכא דקרא צליות טעמו מפורש בטעם
 דרשין טעמא דקרא אפי' להקל וכדאיתא צ"מ (קט"ו ע"א),
 וממילא גם בצדג של ד' כנפות שאין בהם שיטור הרי מ"מ מצאו
 לודי הכלית זה.

ויל"ע צמג"א (סי' הר"ל סק"ב) שכתב צ"מ מהרי"ק (שורש
 קמ"ד) דאם נאלץ המנהג צלייה פוסק אין לבעלו אפי'
 בשעת הדחק אין לשנות המנהג, ואפי' אם יש צמנהג לז' איסור
 אין לבעלו, ומהר"ש צבאורי הסמיג כהן דהא דלמרינן מנהג
 עוקר הלכה היינו אפי' אם רוב דעות ס"ל דאסור והלמוד
 מסייע להו, ומנהג הצנוי על פי הפסיקה או ספרים חיוניו

ע ק ב י פ ו ר

טלית הוא הרי כל בגד דארבע כנפות חייב בציצית גם אם אינו
 לובשים עכשיו, ושפיר אמר רבה דעדיין חייב לתקנו. וא"כ מנ"ל
 לפטור בגדים אחרים מציצית אף כשלושם. ועיי' ברשב"א
 במנחות (שם הנדפס באסיפת זקנים) דהביא לשון רש"י הנ"ל
 ומבאר שם להדיא דלא ה"י ס"ד דלמ"ד דהוי חובת גברא
 לפטור מציצית בגדים שלבוש בהם.

ובאמת מה דדייק רבינו כנ"ל מדברי רש"י להדיא נמצא
 כשיטה זו בארחות חיים הל' ציצית (סי' ד') שכתב: והיכא דלבוש
 תרי מלבושים או ג' בעלי ד' כנפות או יותר, בזה יש מחלוקת
 בין הפוסקים, י"א שצריך להטיל ציצית בכלן, וי"א שאי"צ
 אלא בעליון, ואין אחד מהם מביא ראיה לדבריו אלא משיקול
 הדעת עכ"ל. והביאו בקיצור בב"י (סי' ח'), וכתב הב"י על
 השיטה דס"ל דאי"צ אלא בעליון דסברא דהויה היא זו ולית
 דחש לה עכ"ל. [ואפשר דכוונת הב"י דסברא זו דהויה הוא
 בגמ' הנ"ל וכדכתבנו לעיל].

שו"ר דכדברי רבינו בהננת דברי הגמ' במנחות (שם),
 כבר מבואר ג"כ בא"ר (סי' י"ד סק"א). וכתב ע"ז דאנן לא
 קיי"ל הכי משום דקיי"ל חובת טלית הוא ולכן כל הבגדים
 חייבין בציצית וכדפרש"י שם עכ"ד. וגם בח"י הגהות (הנדפס
 בטור סי' ח') הביא בשם מהר"ח דסברת הסוברים (דהביא
 הב"י שם) דאם יש לו כמה בגדים דכולם חייבים בציצית משום
 דלאו חובת הגוף הוא שיהי' יוצא בטלית א' מצויצת אלא חובת

מנא הוא עכ"ד. — וצ"ב דהרי אנן קיי"ל (בסי' י"ט) דציצית
 חובת גברא, וא"כ אמאי פסק בשו"ע (ס"ח סי"ב) דכשלושם
 כמה בגדים דכולם חייבים בציצית, וצ"ל דכוונתם במש"כ דאנן
 קיי"ל דחובת מנא הוא, ר"ל לאפקוי דאינו חובת הגוף כמצות
 תפילין, וכדו' שחייב לקנות בגד של ד' כנפות, אבל מ"מ קיי"ל
 דחובת הגוף הוא לאפקוי דאינו מחוייב להטיל ציצית בבגד
 שאינו לבוש בו, וכן מבואר להדיא בא"ר (סי' י"ז סק"א)
 ובבאה"ט (שם סק"ב) עיי"ש. והעירוני לדברי החתן סופר (שער
 הגדילים והכלאים סי' י"ד) שהעיר ע"ד הא"ר כדכתבנו לעיל
 דלמסקנת הגמ' במנחות תו אין סברא לומר דעי' לבישת בגד
 א' יפטור שאר בגדים מציצית.

ב) איברא דבלבוש (סי' ח' סי"ב) כתב דהטעם דכשיש לו כמה
 בגדים כולם חייבים בציצית משום דועשו להם ציצית על כנפי
 בגדיהם אמרה תורה, ובגדיהם לשון רבים הוא, הרבה בגדים
 משמע, שעל כל בגדיו חייב בציצית עכ"ל, ולקמן (סי' ט"ו סי"ח)
 כתב: טלית של שותפין חייבים בציצית דכתיב על כנפי בגדיהם
 לשון רבים משמע בגדים של שנים שלשניהם יש חלק בכל א'
 מהם, ואע"ג דמסקינן לעיל סי' ח' סי"ב לבגדים רבים, אי להתם
 לחדיה אתא על כנפי בגדים הו"ל למימר מאי בגדיהם וכי'
 אלא ש"מ תרתי בגדים רבים ואפי' בעל אחד ובגד אחד ואפילו
 בעלים רבים דהיינו שותפים עכ"ל.

אמרינן מנהג עוקר הלכה דודאי כך קבלו אבותינו איש מפי איש עכ"ל, ופי' רש"י בגמ' דמנחות ג"ל הרי לא גרע ממה שנמלא בספרי היוונים, (וספרים היוונים המה מסכת סופרים וכל אלו המס' אשר נסדרו מהגאונים) וא"כ כיון שמנהג כל העולם בימים הקדמונים הי' שלא לעשות זליה על כפי צנדיהם כשלושין צד אחר שטשוי צו זליה, הוי כשאר מנהגים שעליהם נאמר מנהג עוקר הלכה [פיין צירושלמי יצמיה (שי"צ ה"א)].

אבל עומד נגד זה פסק הלכה בש"ע (סי' ה' סעי' י"ב) דאם יש לו כמה צנדים של הרצע כנפיה דכולס הייזים צליה, ואם לצבס כולם בלא הפסק והיה דעהו מתחלה על כולם לא יצרך אלא ברכה א' ואם מפסיק צנייהם לריך לצרך על כל אחת ואחת, והי"ה אם לא היה דעשהו מתחלה על כולם הוי כמפסיק צנייהם עכ"ל, דמוכה דאפי' אם הוא לבוש כבר צעליה מלוייה אעפ"כ אם לבוש עליו עוד עליה של זליה דלריך עוד פסס לצרך, וזה לכא"י דלא כסדרה רש"י, מ"מ ו"ל דהלכה ז' ג) נכונה גם לשיטה רש"י, וגם רש"י מודה שמלוח הי"ה ביה זליה בכל המלבושים שמהלצבס בהם, אלא דמי"מ אינו מהוי"ב לעשהו בהם זליה, אבל ודאי כשיעשה בהם זליה מקיים צוה מלוח, ויכול לצרך עליו, דומיה דהלוקח עליה של הצירו ש"ה מדעתו דיכול לצרך עליו כדאיהא בש"ע (סי' י"ד סעי' ד') וכתב המג"ה (סעי' ז') דהגם שפטור מלוייה מי"מ מצרך, כמו נשים שמצרכות ח"מי"ע שה"ג, ועיין בפני"י רפ"ד דרי"ה (ל' ע"א) ד"ה וצניבה, שמ"ה כל כמה שתקע יותר מל' קולות איכא מלוח, רק שאינו מהוי"ב לתקוע יותר מ"מ קולות שהם ל' קולות.

ל

סימן ב

בענין גרדומי ציצית בטלית שאולה

שאלה: אם שאל עליה ואחר שלובים יום עשה צה זליה, ונפסקו ונשאלו צו כדי עניבה צ'אופן שהם כשירים כפי המצואר בש"ע (סי' י"ב), האם גם צעליה ש'ולה ההלכה כן.

ג"ל, דמה ש'ותא בש"ע אר"ה (שס) דהיעי הליזיה שנפסקו אם נשהיירו צהם כדי עניבה כשירה, העעם הוא משום שהוא שיורי מלוח, וכדאיהא בגמ' מנחות ר"פ ההכלה (ל"ח ע"ב) דאמרו צני רצו הי"ה גרדומי הכלה כשירה, ולפי"ז לפי מה דפסקין בש"ע (סי' י"ט ס"א) דעליה חוצה גצרה הוא, א"כ הינה כשירה רק אם הי' כבר לבוש צה פעם אחת דנעשה

צליה ז' המלוח דלא הוי שיורי מלוח א). ולפי"ז אם עדיין לא לבשו בעעלים את העליה, ושאל אחד את העליה צהורת שאלה (ולא צמהנה ע"מ להחזיר), או ששאל אחד את העליה ולאחר ל' יום עשה צה זליה, יש לומר דכיון שאינו מחוי"ב אלא מדרבנן לא הוי שיורי מלוח דאורייהא ופסולין מה"ה, ורק להשאל כשר, (ודצר פשוט הוא שלצני דינא דרי"ה שריך לישאר צ' הועים שלמים דוקא כמצואר בש"ע שם (סי' י"ב סעי' א'), יש מקום להקל צעליה ש'ולה שחייב רק מדרבנן).

אך יש להשיב על זה, כיון שכל מלוח דרבנן הייזים הנו לקיימם מה"ה א"כ הוי שיורי מלוח דאורייהא, וצ"ג הצחור מה"ה ר' זלמן ג"י השיב על זה ד"ל שמלוח אשר יאמרו לך העשה צמיה קיים מה"ה, אבל מלוח זליה לא קיים מה"ה. וי"ל להביא ראי' לזה מדברי הרמב"ם הלכות צרכות (פי"ח ה"ג) שכתב, פירושם של צרכות אלו שמצרכים על דברי סופרים כמו אשר קדשנו צמיהו וזנו להדליק נר הנוכה, שפירשו שזנו לשמוע דברי חכמים שאמרו להדליק נר של הנוכה, וכן כל הצרכות כולם, ומזה נראה להדיא שלא לזה הקצ"ה צפרעה להדליק נר חנוכה אלא מלוח כלליה היא לשמוע דבריהם מדכתוב אשר יאמרו לך העשה ולא הסור. ולפ"מ שצ'הרו צמק"ה (ח"ה סי' ר"ע) [לקמן סי' ס"ע וסוכ"י ע"ה] שדצר שהיה משום מראיה העין הוא דאורייהא וללמד מקרה דוהייהם נקיים מה' וישאל, ועניה ש'ולה אחר ל' יום דהייב צליה העעם הוא משום דמהזי כשלו, וא"כ הוי שפיר שיורי מלוח דאורייהא. מ"מ גם על זה יש להשיב שמקיים מה"ה מלוח ויהייהם נקיים, ולא מלוח זליה.

סימן ג

ישוב דברי המג"א בטלית שנשתייר בה כדי עניבה

בשר"ע אר"ה (סי' י"ב ס"ג) הביא המחבר תהלה שיטה רש"י דהא דמכשרין צנשהייר כדי עניבה, היינו דוקא כשנשתייר מן הענף, ואח"כ הביא שיטה כרי"י דדי אם נשתייר כדי עניבה מן הגדיל, וצשעה הדחק שאין לו זליה אחרים יש לסמוך אשיטה כרי"י. וכתב ע"ז המג"ה (סעי' ז') דמי"מ לא יצרך עליהם, ולא יחא צהם צשעה.

ותמזה ל' מאוד כיון שלצגד עלמו יש לו שיעור שחייב צליה, הרי אם הלכה כרש"י מצעל מלוח זליה, שהם שתי מלוח עשה בכל רגע, וצשלמא המחבר גופיה ו"ל שס"ל שיעקר

פ י ס ו פ ר

א) וה"נ בספיקת רבינו איירי דוקא באופן שכבר קיים בטלית זו לפחות מצוה דרבנן. אבל אם הטיל ציצית בבגד ועדיין לא לבשו כלל, ונפסקו החוטים, לא מקרי שיורי מצוה, כמשי"כ ג"כ רבנו להלן (סי' ה' אות ב') — ועיין מש"כ שם בהערה.

ג) וצ"ע דהא פשטות דבריו מורין דלא רק דמקיים בזה מצוה אלא דאיכא חיוב גמור, וכדמוכח ג"כ בדבריו בבי"י כדהובא לעיל. ואולי התייחס רבינו רק להמשך דברי המחבר בענין הברכה.